

στα ίχνη της Πύλου
in search of Pylos

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΥΛΟΥ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF PYLOS

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΥΛΟΥ
ARCHAEOLOGICAL MUSEUM OF PYLOS

Η ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΜΑΙΖΩΝΟΣ
ΣΤΟ ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ ΠΥΛΟΥ

THE NEW EXHIBITION AT THE MAISON BUILDING
IN THE NIOKASTRO FORTRESS

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ | ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS | EPHORATE OF ANTIQUITIES OF MESSENIA
ΚΑΛΑΜΑΤΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ / CONTENTS

1. Αντωνοπούλειο Αρχαιολογικό Μουσείου Πύλου The Antonopouleion Archaeological Museum of Pylos	6
2. Νιόκαστρο - Κτήριο Μαιζώνος Niokastro - Maison Building	9
3. Η Επανεκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου στο Νιόκαστρο Πύλου The New Exhibition of the Arcaeological Museum of Pylos in the Niokastro fortress	12
4. Εργασίες που υλοποιήθηκαν Implemented works	15
5. Η Νέα Έκθεση «Στα ίχνη της Πύλου» The new exhibition: "In search of Pylos"	20
6. Εκθεσιακή Αφήγηση Exhibition narrative	22
Κάτοψη Ground plan	24

7.	«...ἐπί τοῦ ὠραιότερου κόλπου τοῦ κόσμου ...» (Ερρίκος Σλήμαν, 1874) “on the world’s most beautiful bay” (Heinrich Schliemann, 1874)	28
7.1.	Στα χρόνια της ανεξαρτησίας και της εξωστρέφειας The years of independence and extroversion	32
7.1.1.	Ιδιαίτερα κτερίσματα / Πτυχές ακμής Special grave gifts - Aspects of prosperity	33
7.1.2.	Στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας The Gialova lagoon	36
7.2.	Ρωμανός, η ανακάλυψη μιας διαχρονικής θέσης Romanos. The discovery of a diachronic site	41
7.2.1.	Στον ποταμό Σέλα Ρωμανού At the Selas River	42
7.2.2.	Ταφή σε πίθο Jar burial from the Sela river in Romanos	44
7.3.	Στα παλαιότερα ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας The earliest traces of human activity	45
8.	Στην Πυλιακή ενδοχώρα The Pylos hinterland	48
8.1.	Από τους τοπικούς ηγεμόνες στο ανακτορικό κέντρο From local rulers to palatial centre	50
8.1.1.	Θολωτός τάφος στο Βλαχόπουλο The Vlachopoulo tholos tomb	51
8.1.2.	Μια ακμάζουσα περιφέρεια, Κουκουνάρα Koukounara, a prosperous Mycenaean province	53
8.1.3.	Ένα σημαντικό οικιστικό κέντρο, Ίκλαινα Iklaina, an important Mycenaean settlement	56
9.	... ἐς δε Νέστορα... περιῆλθεν Μεσσηνίων ἡ ἀρχή... ... the kingdom of Messenia passed to Nestor...	62
10.	Μνήμες προγόνων Ancestral memories	72
	Βιβλιογραφία Bibliography	74
	Συντελεστές Έργου Contributors	76

01

ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΕΙΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΥΛΟΥ
THE ANTONOPOULEION ARCHAEOLOGICAL
MUSEUM OF PYLOS

Το «Αντωνοπούλειο Αρχαιολογικό Μουσείο Πύλου» κτίστηκε κατά τα έτη 1956 - 1958, σε χώρο που παραχωρήθηκε δωρεάν από τον Δήμο Πύλου στο κέντρο της πόλης. Η ανέγερση του κτηρίου έγινε με χρήματα που προσέφερε ο ομογενής οδοντίατρος Χρ. Αντωνόπουλος, από τον Πήδασο Πυλίας, προς τιμήν του οποίου ονομάστηκε το Μουσείο. Ωστόσο, στο ευρύ κοινό έγινε γνωστό ως «Αρχαιολογικό Μουσείο Πύλου».

Η αναγκαιότητα ίδρυσης του Μουσείου ανέκυψε προκειμένου να συγκεντρωθούν και να εκτεθούν οι αρχαιότητες που είχαν έρθει στο φως από τις ανασκαφές του Κορυφασίου, οι οποίες φιλοξενούνταν σε αίθουσα που είχε παραχωρήσει ο Δήμος Πύλου στο Δημαρχείο από το 1949. Επιπλέον, χρειαζόταν να εκτεθεί η συλλογή χαλκογραφιών και εγγράφων που δώρισε η χήρα του Γάλλου Φιλέλληνα René Puaux, στο Ελληνικό κράτος το 1938.

Η αρχική έκθεση οργανώθηκε από τον επιμελητή Γ. Παπαθανασόπουλο και το Μουσείο ξεκίνησε να λειτουργεί το 1961. Έκτοτε πραγματοποιήθηκαν μια σειρά επανεκθέσεων και αναδιατάξεων των εκθεσιακών και αποθηκευτικών χώρων του Μουσείου και των εκθεμάτων του. Το 1992 η έκθεση της συλλογής του *René Puaux* μεταφέρθηκε από το Αντωνοπούλειο Μουσείο Πύλου στο Νιόκαστρο. Τότε πραγματοποιήθηκε η τελευταία αναδιάταξη των εκθεσιμίων αρχαίων ευρημάτων στις δύο αίθουσες του Αντωνοπούλειου Μουσείου με χρονολογική και τοπογραφική ταξινόμηση.

The Antonopouleion Archaeological Museum of Pylos was built in 1956 - 8 on a plot donated by the City of Pylos in the town centre. Construction was funded by dentist Chr. Antonopoulos, a Greek expatriate from Pidasos in Pylia, for whom the museum was named, although it was the “Pylos Archaeological Museum” to the general public.

A museum at Pylos was needed to safeguard and display both the antiquities excavated at Koryfasio, stored in a room in the Pylos city hall since 1949, and the collection of engravings and documents that the widow of the French philhellene René Puaux donated to the Greek state in 1938.

The first exhibition was designed by curator G. Papathanasopoulos, and the museum opened in 1961. The exhibition and storerooms were reorganized on several occasions during subsequent years. In 1992, the René Puaux collection was moved from the Antonopouleion Archaeological Museum of Pylos to Niokastro, and the antiquities collection was re-exhibited in the Antonopouleion Museum’s two rooms in chronological and topographical order.

Discussions about the extension and, later, transfer of the Pylos Museum began in the early 1970s. The existing museum’s limited space, lack of amenities (lavatories, guard room), and outdated manner of presenting archaeological and historical information, together with

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 τέθηκε το θέμα της επέκτασης και αργότερα της μεταφοράς του Μουσείου Πύλου. Οι λόγοι που συνέβαλαν σ' αυτό, ήταν κυρίως, οι περιορισμένες διαστάσεις του Αντωνοπούλειου Μουσείου που αδυνατούσε πλέον να φιλοξενήσει τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό των νέων ευρημάτων, που έρχονταν στο φως από τις ανασκαφές της Πυλίας, Κυπαρισσίας, Μεθώνης καθώς και από παραδόσεις πολιτών. Επίσης, το κτήριο παρουσίαζε βασικές ελλείψεις σε βοηθητικούς χώρους, όπως χώρους υγιεινής και φυλακείου, ενώ ο τρόπος παρουσίασης της αρχαιολογικής και ιστορικής πληροφορίας ήταν παρωχημένος.

Έτσι, το 2012, με Υπουργική Απόφαση, εγκρίθηκε η μεταφορά και λειτουργία του Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου στο κτήριο των στρατώνων του Μαιζώνος στο Νιόκαστρο της Πύλου.

the rapidly increasing volume of archaeological finds from excavations at Pylia, Kyparissia, and Methoni and chance finds, rendered the need for a new museum all the more pressing. So, in 2012, the Ministry of Culture decreed the transfer of the Pylos Archaeological Museum to the Maison Building in the Niokastro fortress.

Οι δύο εκθεσιακές αίθουσες στο Αντωνοπούλειο Κτήριο / The two exhibition rooms in the Antonopouleion building

02

ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ - ΚΤΗΡΙΟ ΜΑΙΖΩΝΟΣ
ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ - MAISON BUILDING

Το «Νιόκαστρο» Πύλου ή «Νέο Ναβαρίνο» χτίστηκε το 1573 από τους Τούρκους και αποτελεί ένα από τα καλύτερα διατηρημένα φρούρια στην Ελλάδα. Ακολουθεί το τυπικό σχέδιο με έναν μεγάλο περίβολο, που περιλαμβάνει τον οικισμό και έναν δεύτερο μικρότερο, όπου βρίσκεται η εξαγωνική ακρόπολη με τα 69 κανόνια και την τάφρο που περικλείει την κύρια είσοδο του φρουρίου.

Το κτήριο του Μαιζώνος βρίσκεται αριστερά της εισόδου του φρουρίου, απέναντι από το φυλακείο. Κτίστηκε από το γαλλικό εκστρατευτικό σώμα, υπό την αρχηγία του στρατηγού Νικολάου - Ιωσήφ Μαιζώνος, όταν το φθινόπωρο του 1828 παρέλαβαν το Νιόκαστρο από τους Τουρκοαιγύπτιους. Είχε προηγηθεί η νίκη των τριών συμμαχικών δυνάμεων στη Ναυμαχία του Ναβαρίνου, τον Οκτώβρη του 1827.

Μετά την αποχώρηση των Γάλλων, στο κτήριο πιθανότατα, εγκαταστάθηκαν στρατιωτικοί, όταν το φρούριο χρησιμοποιήθηκε ως κέντρο εκπαίδευσης νεοσυλλέκτων του νεοσύστατου ελληνικού κράτους. Αργότερα, λειτούργησε ως διοικητήριο της χωροφυλακής, καθώς η ακρόπολη του φρουρίου είχε εν τω μεταξύ μετατραπεί σε φυλακή βαρυποινιτών. Κατά την περίοδο 1960 - 1983 χρησιμοποιήθηκε από την Αρχαιολογική Υπηρεσία ως αποθήκη και εργαστήριο συντήρησης αρχαίων. Το 1984 στερεώθηκε και αναστηλώθηκε για τις ανάγκες του Υποβρύχιου Κέντρου Ενάλιας Αρχαιολογίας. Στο πλαίσιο αυτό έγιναν εκτεταμένες επισκευές στο Νιόκαστρο κατά τα έτη 1982 - 1987 με πρόγραμμα της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων. Το ισόγειο του κτηρίου διαμορφώθηκε σε εκθεσιακό χώρο, που από το 1992 μέχρι το 2012 στέγασε την πινακοθήκη της Πύλου, με πυρήνα τη συλλογή του *R. Puaux*, ενώ στον δεύτερο όροφο, για τις ανάγκες του Κέντρου, δημιουργήθηκε ξενώνας και

Niokastro or New Navarino, built by the Ottomans in 1573, is one of the best-preserved fortresses in Greece. Its characteristic plan comprises a large enclosure, surrounding the settlement, and a smaller enclosure, surrounding the hexagonal citadel with its 69 canons and a moat to protect the fort's main entrance.

The Maison Building, to the left of the fort's entrance opposite the guard post, was built by the French expeditionary force under General Nicolas Joseph Maison, after the Turks surrendered Niokastro in the autumn of 1828, following the allied fleet's victory at the Battle of Navarino in October 1827.

After the French departed, the Maison Building probably housed military officers, while the fort served as training centre for the soldiers of the newly established Greek State. Later, when the citadel was converted into a prison for convicted criminals, the Maison Building accommodated the gendarmerie headquarters. From 1960 to 1983, the building was used by the Archaeological Service as store-rooms and conservation laboratory. In 1984, the Maison Building was consolidated and restored in order to house the Centre for Underwater Archaeology, as part of the conservation project of the entire Niokastro fortress undertaken by the Ephorate of Underwater Antiquities (1982 - 7). The building's ground floor was converted into an exhibition hall, which housed the Pylos art gallery and René Puaux collection from 1992 to 2012; the Centre's guesthouse and library were on the upper floor. The latter incorporated the extensive private collection of old newspapers, periodicals, and books on the modern history of Pylos and the Peloponnese donated by Pylia publisher Notis Karavias.

οργανώθηκε βιβλιοθήκη, στην οποία ο Πύλιος εκδότης Νότης Καραβίας δώρισε την πλούσια ιδιωτική του συλλογή με παλαιές εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία, που αναφέρονται στη νεότερη ιστορία της Πύλου και της Πελοποννήσου.

Κτήριο Μαιζώνας / Maison Building

Η ΕΠΑΝΕΚΘΕΣΗ
ΣΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΜΑΙΖΩΝΟΣ
ΣΤΟ ΝΙΟΚΑΣΤΡΟ ΠΥΛΟΥ
THE NEW EXHIBITION
AT THE MAISON BUILDING
IN THE NIOKASTRO FORTRESS

Η μετεγκατάσταση και επανέκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου, μέσα στον οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο του Νιόκαστρου, συμβάλλει στη δημιουργία ενός «πολυχώρου» πολιτισμού, καθώς στο εσωτερικό του φιλοξενούνται μνημεία, μουσεία και εκθέσεις που αλληλοσυμπληρώνουν και αναδεικνύουν την ιστορική, θρησκευτική, αρχιτεκτονική και πολιτισμική ενότητα της Πύλου και της ευρύτερης περιοχής. Ο Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο κέντρο του μεγάλου περιβόλου του κάστρου, που αρχικά οικοδομήθηκε ως οθωμανικό τέμενος (επί σουλτάνου Μουράτ Γ' 1573 - 1595), αποτελεί ένα εξαιρετο μνημείο στο οποίο υλοποιήθηκαν εργασίες συνολικής αποκατάστασης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 - 2013.

The relocation of the Archaeological Museum of Pylos in the established archaeological site of Niokastro contributed to the creation of a multipurpose cultural centre comprising monuments, museums, and exhibitions that complement one another and highlight the historical, religious, architectural, and cultural unity of Pylos and its region. The church of the Transfiguration, at the centre of the fortress' large enclosure, a remarkable monument originally built as a mosque under Sultan Murad III (1573 - 1595), was conserved under the aegis of the National Strategic Reference Framework (2007 - 2013).

The first museum of underwater antiquities in Greece, established in the Pasha Building in 2012, houses the

N. Μεταμόρφωσης Σωτήρος / Church of the Transfiguration

Το πρώτο μουσείο ενάλιων αρχαιοτήτων στον Ελλαδικό χώρο λειτουργεί από το 2012 στο «κτήριο Πασά» με την περιοδική έκθεση *«Βυθισμένα ταξίδια, ανθρώπινες εξερευνήσεις: Ίχνη σημαίνοντα στις θάλασσες της Πελοποννήσου»*. Επιπλέον στον προμαχώνα του Μακρυγιάννη έχει οργανωθεί η έκθεση *«Βυθισμένοι Οικισμοί της Νότιας Πελοποννήσου»* και στις ανοικτές θόλους της ακρόπολης εκτίθενται αμφορείς από ναυάγια πλοίων. Επίσης, στη μεγάλη Θόλο της ακρόπολης προβάλλεται η ψηφιακή αναπαράσταση της ναυμαχίας του Ναβαρίνου.

Στο πλαίσιο της μετεγκατάστασης και μεταφοράς του Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου, εκπονήθηκε μουσειολογική μελέτη από ομάδα αρχαιολόγων της πρώην ΛΗ' ΕΠΚΑ,

temporary exhibition entitled “Sunken Journeys, Human Explorations: Prominent Traces in the Seas of the Peloponnese”. The Makryiannis Bastion accommodates the exhibition “Underwater settlements of the Southern Peloponnese”, and the citadel’s open vaults house a display of amphorae from shipwrecks. Finally, a digital representation of the Battle of Navarino is projected in the citadel’s great vault.

The museological study for the new Archaeological Museum of Pylos at Niokastro was completed by archaeologists of the former 38th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities and approved by the Museums Council in April 2012. The museographical study was

η οποία εγκρίθηκε, λαμβάνοντας πολύ θετικά σχόλια, από το Συμβούλιο Μουσείων τον Απρίλιο του 2012, οπότε και εκδόθηκε η σχετική Υπουργική Απόφαση. Στη συνέχεια εκπονήθηκε η μουσειογραφική μελέτη, η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2013.

Το έργο με τίτλο «Επανεκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου, Δήμου Πύλου - Νέστορος Περιφέρειας Πελοποννήσου» εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» (ΕΠΑΝ II) του ΕΣΠΑ (2007 - 2013) με κωδικό MIS 448808 και προϋπολογισμό 1,099,750.00 Ευρώ και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2015. Μέχρι την εφαρμογή του νέου οργανογράμματος του Υπουργείου Πολιτισμού, τον Οκτώβριο του 2014, το έργο υλοποιήθηκε με αυτεπιστασία από την τότε αρμόδια ΛΗ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων με αναπληρώτρια προϊσταμένη την Άννα Βασιλική Καραπαναγιώτου. Έκτοτε, συνεχίστηκε από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας με προϊσταμένη την Ευαγγελία Μηλίτση - Κεχαγιά και ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο 2015.

approved in May 2013. The project entitled "Re-exhibition of the Archaeological Museum of Pylos, Municipality of Pylos-Nestor, Department of the Peloponnese" was funded by the Operational Programme Competitiveness and Entrepreneurship (OPCE II) of the National Strategic Reference Framework (2007 - 2013) (code: MIS 448808, budget: €1,099,750.00) and completed in December 2015. Until the implementation of the new organizational structure of the Ministry of Culture in October 2014, the project was managed by the 38th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities under Acting Director Anna Vasiliki Karapanagiotou. After October 2014, the project was overseen by the Ephorate of Antiquities of Messenia under Director Evangelia Militsi-Kechagia.

Κτήριο Πασά / Pasha's Building

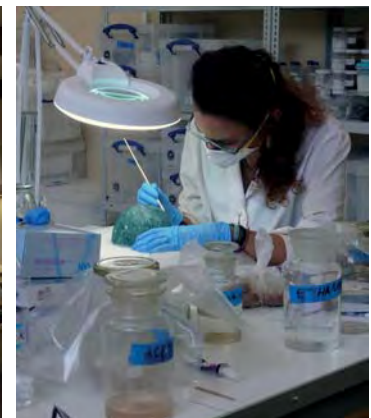

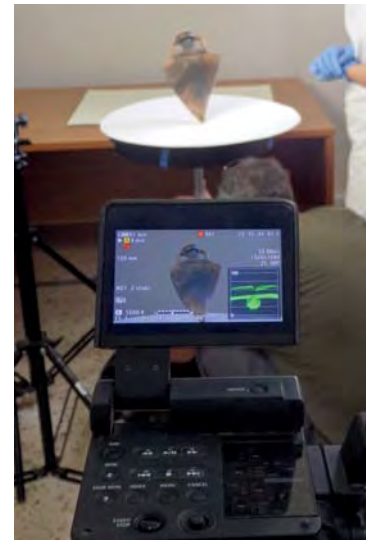
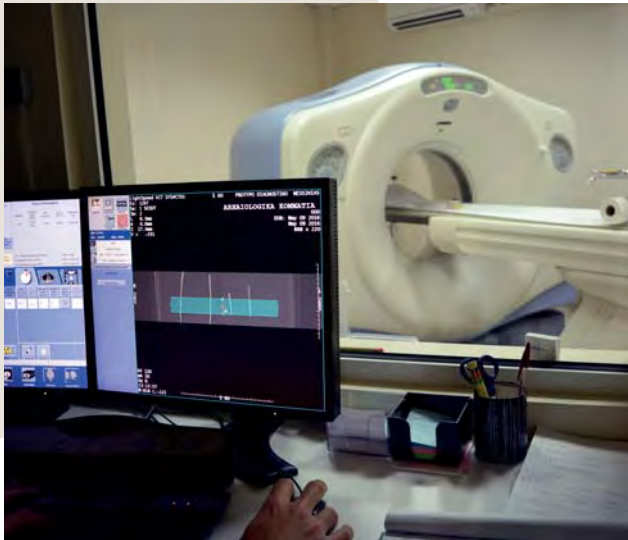
04

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ IMPLEMENTED WORKS

Στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου εκπονήθηκαν επιμέρους μελέτες σχετικά με τον φωτισμό, τις Η/Μ εγκαταστάσεις τα αρχιτεκτονικά σχέδια προθηκών, βάθρων, κατασκευών, τη συντήρηση των εκθεμάτων και πραγματοποιήθηκε μια σειρά εργασιών.

The project implementation included the design and approval of specific studies for the lighting, electrical/mechanical systems, display cases, bases, special constructions and revetments, as well as the conservation of the exhibits.

Αναλυτικότερα οι εργασίες:

- Καθαιρέσεις - αποξηλώσεις δομικών στοιχείων της αίθουσας, των εκθεσιακών επιφανειών και των μηχανολογικών εγκαταστάσεων του προηγούμενου εκθεσιακού χώρου.
- Διαμορφώσεις του νέου εκθεσιακού χώρου (δαπέδα, ράμπες ΑμεΑ, εσωτερικός ανεμοφράκτης, καλωδιώσεις Η/Μ εγκαταστάσεων, χρωματισμοί, πρόσβαση και επισκευή των WC ΑΜΕΑ).
- Συντήρηση - αποκατάσταση ξύλινων δομικών στοιχείων.
- Επισκευή και εξυγίανση των χώρων υγιεινής και του υδραυλικού συστήματος του κτηρίου Μαιζώνας.

The project also comprised the following operations:

- Dismantling and removal of structural elements of the exhibition hall and of exhibition surfaces and mechanical installations of the previous exhibition.
- Configuration of the new exhibition space (floor, ramps for the disabled, interior windbreak, wiring, mechanical installations, painting, access, and repair of lavatories for the disabled).
- Conservation-restoration of wooden structural elements.
- Repair and sanitation of lavatories and water supply system of the Maison Building.
- Installation of mechanical equipment, fire detection

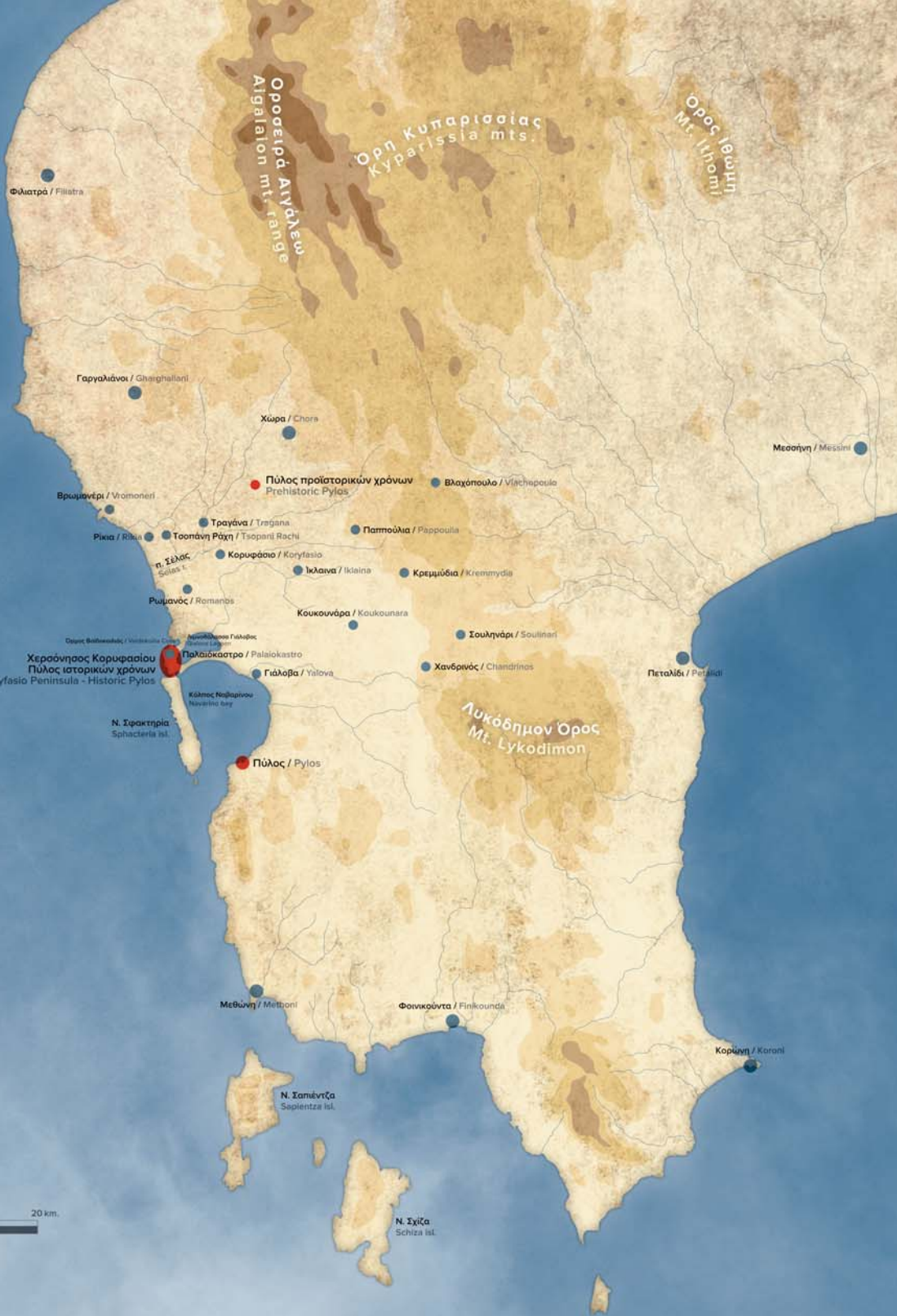
- Εγκατάσταση Η/Μ εξοπλισμού, ελέγχου μικροκλίματος πυρανίχνευσης - πυρασφάλειας και συστήματος παρακολούθησης και ασφαλείας του εκθεσιακού χώρου.
 - Τοποθέτηση φωτιστικών σωμάτων εντός προθηκών και στον εκθεσιακό χώρο.
 - Κατασκευή και τοποθέτηση προθηκών, βάθρων, ειδικών κατασκευών, επενδύσεων τοίχων, στηρίξεων εκθεμάτων.
 - Διαμόρφωση των αιθουσών του Αντωνοπούλειου Αρχαιολογικού Μουσείου σε χώρους γραφείων και συντήρησης.
 - Εξοπλισμός εργαστηρίου συντήρησης στο Αντωνοπούλειο Αρχαιολογικό Μουσείο.
 - Πραγματοποίηση εργαστηριακών μελετών αρχαίων αντικειμένων.
 - Συντήρηση των αρχαίων αντικειμένων.
 - Αποθήκευση, μεταφορά και τοποθέτηση των αρχαιοτήτων από το Αντωνοπούλειο Αρχαιολογικό Μουσείο στο κτήριο Μαιζώνος.
 - Σχεδιασμός, παραγωγή και τοποθέτηση έντυπου εποπτικού και ενημερωτικού υλικού της έκθεσης.
 - Σχεδιασμός, ανάπτυξη και εγκατάσταση ψηφιακών εφαρμογών και ιστοσελίδας της έκθεσης.
 - Σχεδιασμός και παραγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων καθώς και προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού για τη λειτουργία τους.
 - Προμήθεια και εγκατάσταση του απαραίτητου εξοπλισμού ψηφιακών πολυμέσων (οθόνες αφής, ακουστικά κ.λπ.).
 - Σχεδίαση, φωτογράφιση, κινηματογράφιση και τεκμηρίωση εκθεμάτων και αρχαιολογικών θέσεων του νέου μουσείου.
 - Προμήθεια εξοπλισμού μηχανογράφησης και μηχανοργάνωσης της έκθεσης.
 - Έντυπη και ψηφιακή προβολή του έργου της επανέκθεσης και του νέου Μουσείου της Πύλου.
 - Καθαρισμοί αρχαιολογικών χώρων Πυλίας.
- and extinguishing system, microclimate monitoring, and security system in the exhibition hall.
 - Installation of lights in the showcases and exhibition hall.
 - Construction and installation of display cases, bases, special constructions, wall revetments, objet supports.
 - Conversion of the rooms in the Antonopouleion Archaeological Museum into offices and conservation laboratories.
 - Purchase of equipment for the conservation laboratory in the Antonopouleion Archaeological Museum.
 - Laboratory analyses of ancient artefacts.
 - Conservation of ancient artefacts.
 - Storage, transportation from the Antonopouleion Archaeological Museum, and installation of antiquities in the Maison Building.
 - Design, production, and installation of information panels in the exhibition hall.
 - Design, development, and installation of digital applications and exhibition web site.
 - Design and production of educational programs, purchase of equipment necessary for their implementation.
 - Purchase and installation of digital media equipment (touch screens, headphones, etc.).
 - Illustration, photography, filming, and documentation of exhibits and archaeological sites presented in the new museum.
 - Purchase of IT equipment.
 - Printed and digital promotion of the new Museum Archaeological Museum of Pylos project.
 - Cleaning of the archaeological sites of Pylos.

Η ΝΕΑ ΕΚΘΕΣΗ «ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ...» THE NEW EXHIBITION: “IN SEARCH OF PYLOS”

Το κτήριο Μαιζώνος στο Νιόκαστρο Πύλου, όπου μεταφέρθηκε η νέα έκθεση, είναι ένα επίμηκες ιστορικό, διατηρητέο κτήριο με πολλά ανοίγματα και περιορισμένων διαστάσεων εκθεσιακό χώρο. Με γνώμονα λοιπόν τα χαρακτηριστικά αυτά, έγινε προσπάθεια το εκθεσιακό σενάριο να ενταχθεί αρμονικά στο κτηριακό κέλυφος. Για τον σκοπό αυτό έγινε αυστηρή επιλογή των προς έκθεση αντικειμένων μεταξύ όλου του διαθέσιμου υλικού που προέρχεται τόσο από την παλιά όσο, και από τη νεότερη αρχαιολογική έρευνα. Επιλέχθηκε να παρουσιαστούν οι συστηματικά ανεσκαμμένες και δημοσιευμένες θέσεις που απέδωσαν ανασκαφικά ευρήματα τα οποία μπορούν να εκτεθούν και αποτελούν τους δυνατούς κρίκους στο ταξίδι της αναζήτησης της Πύλου. Θέσεις που αποτελούν τους ενδιάμεσους σταθμούς της ιστορίας μας, αλλά οι γνώσεις μας γι' αυτές προκύπτουν κυρίως μέσα από τις γραπτές πηγές και τα σποραδικά αρχαιολογικά ευρήματα (π.Χ. η Πύλος των Ρωμαϊκών χρόνων, η μάχη της Σφακτηρίας) παρουσιάζονται στις ψηφιακές εφαρμογές.

Τhe Maison Building at Niokastro, which houses the new exhibition, is an historical listed building with elongated ground plan, several openings, and a compact exhibition space. The development of the exhibition scenario took into account the particularities of the structural envelope. The exhibits were chosen carefully so as to represent both old and new archaeological research in the area. Priority was given to systematically excavated and published sites, which yielded antiquities that could be displayed and function as powerful links in the “search for Pylos”. Important sites and events known primarily from literary sources and sporadic archaeological finds, such as Roman Pylos and the Battle of Sphacteria, are presented using digital applications.

● Στα ίχνη της Πύλου
In search of Pylos

ΕΚΘΕΣΙΑΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ EXHIBITION NARRATIVE

Τα χάλκινα αγαλμάτια, Διοσκούρων ή αθλητών (;), που βρέθηκαν εκτός ταφικού περιβόλου σε ρωμαϊκό νεκροταφείο στην Κυπαρισσία (2ος - 4ος αι. μ.Χ.), καλωσορίζουν τον επισκέπτη στη νέα έκθεση ως εμβλήματα του παλαιού Αντωναπούλειου Μουσείου Πύλου.

Η επανέκθεση στο κτήριο Μαιζώνος με τίτλο «**Στα ίχνη της Πύλου...**», καλεί τον επισκέπτη να περιηγηθεί και να ανακαλύψει την ιστορία της δυτικής Πυλίας μέσα από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα καλύπτοντας την περίοδο από τους ρωμαϊκούς χρόνους έως τα βάθη της προϊστορίας, την παλαιολιθική εποχή. Με βάση την κεντρική ιδέα της έκθεσης διαμορφώνονται δύο κύριοι θεματικοί άξονες περιήγησης που αναπτύσσονται παράλληλα στις δύο επιμήκεις πλευρές του κτηριακού κελύφους. Ο θεματικός άξονας με τίτλο: «**...έπί τοῦ ὠραιότερου κόλπου τοῦ κόσμου ...**» (Ερρίκος Σλήμαν, 1874) παρουσιάζει τις αρχαιολογικές μαρτυρίες στα παράλια της Πυλίας, όπου η πολύχρονη παρουσία του ανθρώπου φτάνει πίσω στην παλαιολιθική εποχή. Ο δεύτερος θεματικός άξονας με τίτλο: **Στην Πυλιακή ενδοχώρα**, προβάλλει την ενδοχώρα της Πυλίας για την οποία τα αρχαιολογικά τεκμήρια προέρχονται κυρίως από την προϊστορική περίοδο και ειδικότερα την μυκηναϊκή εποχή.

Και οι δύο άξονες καταλήγουν σε ένα σημαντικό σταθμό με τίτλο: «**...ές δέ Νέστορα... περιήλθε Μεσσηνίων ἡ ἀρχή...**» όπου προβάλλεται το παλιόμψηστο της Βοΐδο-

The bronze statuettes of the Dioskouroi or athletes from the burial enclosure of a Roman cemetery at Kyparissia (2nd - 4th c. AD), emblems of the old Antonopouleion Archaeological Museum, welcome the visitor to the new exhibition.

The new exhibition at the Maison Building entitled “**Searching for Pylos**” invites visitors on a journey across the history of western Pylia, following archaeological remains dating from the Paleolithic to the Roman period. The exhibition is organized along two main thematic axes, which develop simultaneously on the building’s long sides. The thematic axis entitled “**...On the most beautiful bay...**” (Heinrich Schliemann, 1874) presents archaeological evidence from coastal Pylia, where human presence is attested since the Palaeolithic. The second thematic axis, entitled “**The Pylos hinterland**”, focuses on the hinterland of Pylia, where archaeological evidence dates primarily to prehistoric times, particularly the Mycenaean period.

These two thematic axes lead to an important station entitled “**...the kingdom of Messenia passed to Nestor...**”, which presents the Mycenaean palace of Nestor and its connection to the Bay of Voidokoilia, where human activity is attested from Neolithic to medieval times. The tholos tomb attributed to Thrasymedes, son of King Nestor of

κοιλιάς με τη συνεχή κατοίκηση από τα νεολιθικά έως τα μυκηναϊκά χρόνια. Προβάλλεται ο θολωτός τάφος που αποδίδεται στον Θρασυμήδη, γιο του Νέστορος, βασιλιά της Πύλου. Ανοίγεται έτσι, ένα παράθυρο *θέασης* προς την Ομηρική *Πύλο - ρυγο*, που κατά την επικρατέστερη άποψη βρίσκεται στον Άνω Εγκλιανό. Εκεί η αρχαιολογική σκαπάνη έφερε στο φως το ανάκτορο του Νέστορος. Παρουσιάζεται η ακμή του μυκηναϊκού ανακτόρου σε συνδυασμό με τη διεξοδό του στη θάλασσα και την ανάπτυξη της εμπορικής του δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, προβάλλεται η γεωμορφολογική εξέλιξη του περιβάλλοντος της Πύλου αλλά και το μοναδικής ομορφιάς φυσικό τοπίο.

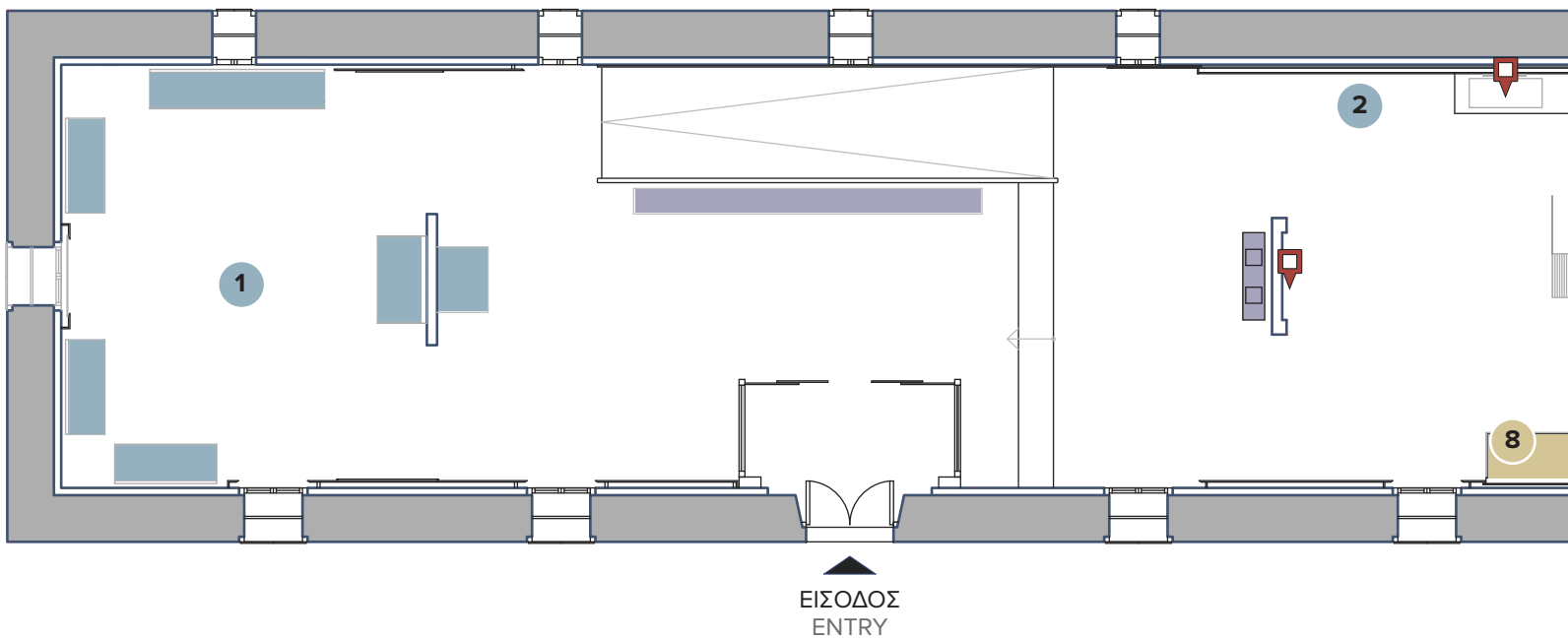
Ως ένας άλλος σταθμός, με τίτλο: ***Μνήμες προγόνων***, παρουσιάζεται το έθιμο της προγονολατρίας - ηρωολατρίας το οποίο ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένο στη Μεσσηνία και απαντά χρονολογικά σε δύο κύριες περιόδους της Μεσσηνιακής ιστορίας, πριν τη λακωνική κατάκτηση (8ος - 7ος αι. π.Χ.) και μετά την ανεξαρτησία (4ος - 3ος π.Χ.).

Οι θεματικοί άξονες στην έκθεση διαμορφώνονται με ευκρινή και δομημένη αφηγηματική πορεία, η οποία μπορεί να αναγνωσθεί, είτε με σημείο εκκίνησης τον άξονα με τίτλο: «***...επί τοῦ ὠραιότερου κόλπου τοῦ κόσμου ...***» (Ερρίκος Σλήμαν, 1874) είτε με σημείο εκκίνησης τον άξονα με τίτλο: ***Στην Πυλιακή ενδοχώρα.***

Pylos, provides a focus as it opens a window on Homeric Pylos (*py-ro*), which scholarship locates at Ano Englianos, where archaeological excavations revealed Nestor's palace. The display links the Mycenaean palace's acme to its connection with the sea and the development of maritime trade. It also presents the geomorphological development and unique natural beauty of the Pylos landscape.

Another station entitled ***"Ancestral Memories"*** is dedicated to the custom of ancestor and hero worship, which was widespread in Messenia and spanned the two principal periods of Messenian history, before and after the Laconian conquest.

The exhibition's thematic axes form a clearly structured narrative path that can be read beginning from either one or the other axis.

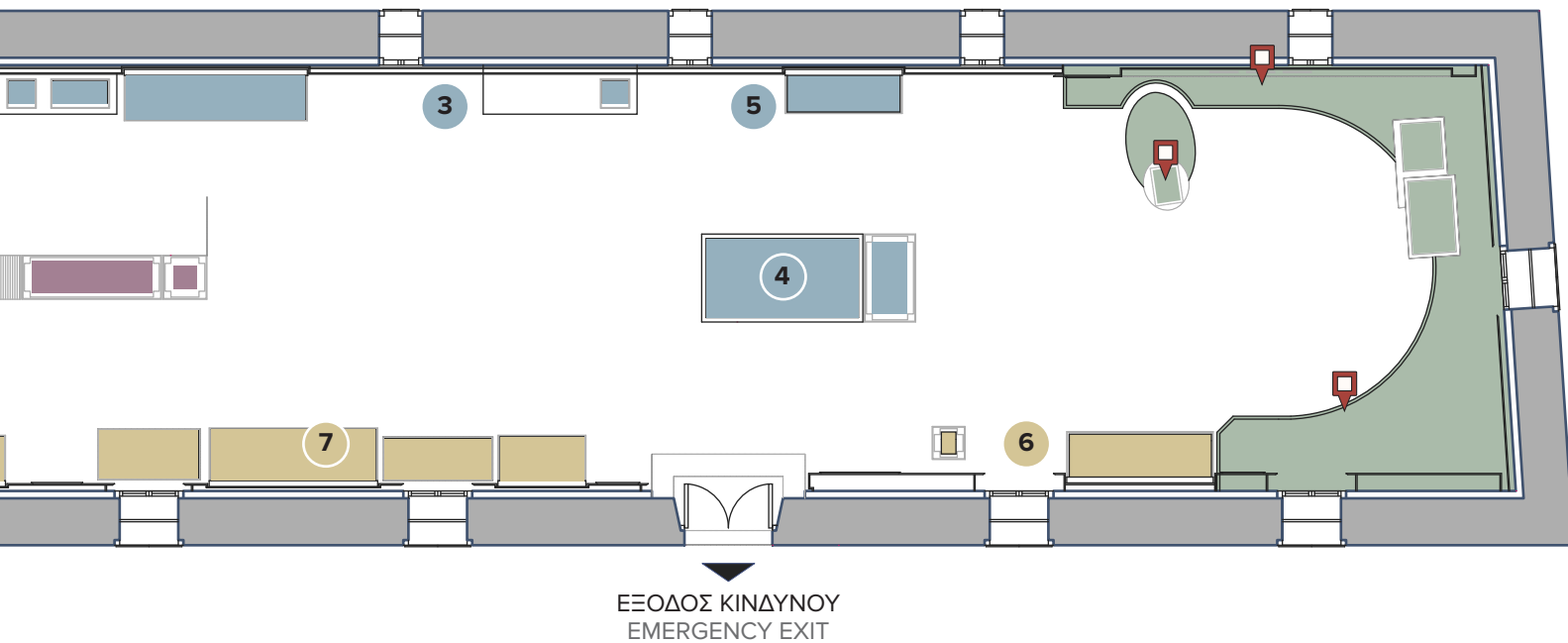

Εισαγωγή στην έκθεση
Introduction to the exhibition

Ψηφιακή πληροφόρηση
Digital information

«...ἐπί τοῦ ὠραιότερου κόλπου τοῦ κόσμου ...»
“...on the world’s most beautiful bay...”

- 1 **Ιδιαίτερα κτερίσματα / Πτυχές ακμῆς**
Rare grave gifts / Aspects of a prosperous society
- 2 **Στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας**
The Gialova lagoon
- 3 **Στον ποταμό Σέλα Ρωμανού**
At the Selas River in Romanos
- 4 **Ταφή σε πίθο**
Jar burial
- 5 **Στα παλαιότερα ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας**
The earliest traces of human activity

Στην Πυλιακή ενδοχώρα
The hinterland of Pylos

- 6** Ίκλαινα, ένα σημαντικό οικιστικό κέντρο
 Iklaina. An important settlement
- 7** Κουκουνάρα, μια ακμάζουσα περιφέρεια
 Koukounara. A prosperous province
- 8** Θολωτός τάφος στο Βλαχόπουλο
 The Vlachoroulo tholos tomb

Μνήμες προγόνων
Ancestral memories

«...ἔς δὲ Νέστορα... περιῆλθε Μεσσηνίων ἡ ἀρχή...»
 "...the kingdom of Messenia passed to Nestor..."

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΗΣ ΠΥΛΟΥ...
IN SEARCH OF PYLOS...

ΚΟΛΟΣΣΙΑΙΟΣ ΑΣΤΡΑΓΑΛΟΣ

Το αχνό και γυμνό ανδρικό στήθος
σε ένα από τα πιο αρχαία μνημεία του ελληνικού χώρου.
Ο αστραγάλος του Πυλίου είναι, σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ο μεγαλύτερος που
έχει βρεθεί ποτέ στον κόσμο. Είναι το μέγεθος
από ένα ή περισσότερα μέτρα.
Από τη φύση του υλικού που αποτελείται,
είναι πολύ εύθραυστο και εύκολο να σπαστεί.
Πολλοί άνθρωποι προσπάθησαν να σπάσουν
το αστέρι τους με διάφορα εργαλεία.
Αλλά κανείς δεν κατάφερε να το κάνει.
Ο μόνος άνθρωπος που κατάφερε να το σπάσει
ήταν ο ίδιος ο Ηρόδοτος.
Είναι ένας αστέρι που είναι, όπως αναφέρεται
στον Ηρόδοτο, ο μεγαλύτερος που
έχει βρεθεί ποτέ στον κόσμο.

COLOSSAL ASTRAGALOS (KNUCKLEBONE)

The very old female figure sculpture
from Nauplia, Argolis (1st century BC) is one
of the most extraordinary discoveries in Greece.
It probably represented a Greek deity
and reached one of its peaks.
As they have been discovered with children,
a man dedicated to the goddess of Pnyx from
because of the great number of single inscriptions.
A similar sculpture from Olympia
may have been the same for a statue of Kithara,
a symbol of the goddess Athena. The statue
remained unbroken until the 19th century.
It seems, only in ancient times.
The same effort should be made for the
restoration of the sculpture.

Πολλοί αναζητούν τη φύση και την ήρεμη ζωή της Κρήτης. Αλλά να είναι η φύση που είναι ο στόχος, η Ακρόπολη
είναι το σημείο που αξίζει να επισκεφθείτε. *Επίσης 27 και 28*

Οι αρχαίοι Έλληνες
είχαν τον ναό της
Απόλλωνας στην
Ακρόπολη της Κρήτης.
Ο ναός ήταν
από το 500 π.Χ.
και ήταν ο μεγαλύτερος
ναός της Κρήτης.
Ο ναός ήταν
από το 500 π.Χ.
και ήταν ο μεγαλύτερος
ναός της Κρήτης.

ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕΝΟ
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗ
ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

07

«...ἐπί τοῦ ὠραιότερου κόλπου τοῦ κόσμου ...»

Ερρίκος Σλήμαν, 1874

“...on the world’s most beautiful bay...”

Heinrich Schliemann, 1874

Ο πρώτος θεματικός άξονας παρουσιάζει ανεσκαμμένες θέσεις στα παράλια από τα ρωμαϊκά χρόνια προς την απώτερη προϊστορία. Ο επισκέπτης καλείται να αναζητήσει την αρχαία Πύλο στην παράκτια περιοχή του όρμου του Ναβαρίνου και της Βοϊδοκοιλιάς.

Ο πρώτος που ξεκίνησε το ταξίδι της αναζήτησης ήταν ο Γερμανός αρχαιολόγος Ερρίκος Σλήμαν. Το 1874 διενήργησε ανασκαφική έρευνα στην κορυφή της χερσονήσου του Κορυφασίου, χωρίς να εντοπίσει την Πύλο του Νέστορος.

Στην παράκτια περιοχή της Πυλίας η ανθρώπινη δραστηριότητα τεκμηριώνεται από τη μέση Παλαιολιθική εποχή (100.000 - 35.000 π.Χ) έως σήμερα. Στη μακραίωνη αυτή πορεία η Πύλος μετακινήθηκε οικιστικά και γνώρισε περιόδους άνθησης.

Η σύγχρονη Πύλος πήρε το όνομά της το 1833, μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου (1827), η οποία και συνέβαλε στην απελευθέρωση της Ελλάδας.

Στη χερσόνησο του Κορυφασίου, στην κορυφή του οποίου δεσπόζει σήμερα το φράγκικο κάστρο (1282/1289 μ.Χ.), τοποθετείται η Πύλος των κλασικών και ρωμαϊκών χρόνων. Η απελευθέρωσή της το 365 π.Χ., από τη Σπαρτια-

The first thematic axis presents excavated coastal sites dating from prehistory to Roman times. Visitors are invited to search for ancient Pylos on the coast of Navarino Bay and Voidokoilia.

German archaeologist Heinrich Schliemann was the first to undertake this search. In 1874, he excavated at the top of the Koryfasion promontory but failed to discover Nestor's Pylos.

Human activity in the coastal Pylia is attested since the middle Paleolithic period (100,000 - 35,000 BC) to this day. During this long time span, the settlement Pylos changed location and flourished periodically.

Modern Pylos took its name in 1833, after the Battle of Navarino (1827), which contributed to Greek independence

Classical and Roman Pylos occupied the Koryfasio promontory, now dominated by the Frankish castle (AD 1282/1289). Its independence from Spartan rule (685 - 365 BC) in 365 BC and inclusion in the territory of already free Messenia in 369 BC is an important landmark in the city's history.

τική κατοχή (685 - 365 π.Χ.) και η ένταξή της στην επικράτεια της ήδη ελεύθερης Μεσσηνίας (369 π.Χ.) αποτελεί ορόσημο.

Η Πύλος επανοικίστηκε ως ελεύθερη πολίχνη, διανύοντας περίοδο εμπορικής και οικονομικής ανάπτυξης. Αργότερα έκοψε νόμισμα με τη λέξη ΠΥΛΙΩΝ (εποχή των Σεβήρων 193 - 211 μ.Χ.). Στην περιοχή Ρωμανού οι νεότερες σωστικές ανασκαφές ανέδειξαν ένα σημαντικό παράκτιο κέντρο με διαχρονική κατοίκηση (3000 - 324 μ.Χ.).

Αξιομνημόνευτα είναι τα αρχαιολογικά κατάλοιπα που φωτίζουν την περίοδο της Σπαρτιατικής κατάκτησης, για την οποία οι ιστορικές και αρχαιολογικές μαρτυρίες είναι περιορισμένες.

Η προτίμηση των προϊστορικών πληθυσμών (6000 - 1060 π.Χ.), για εγκατάσταση στην παράκτια περιοχή της Βοΐδοκοιλιάς τεκμηριώνεται από τις ανασκαφές του Σπ. Μαρινάτου και Γ. Κορρέ. Ο θολωτός τάφος που αποδόθηκε στον Θρασυμήδη, γιο του Νέστορος, αλλά και «Η σπηλιά του Νέστορος» που φιλοξενούσε τα κοπάδια του πατέρα του, Νηλέα, συνδέονται με την Πύλο των Ομηρικών επών, η έδρα της οποίας τοποθετείται στον Άνω Εγκλιανό.

Η μετακίνηση του τοπωνυμίου της Πύλου αντανακλά τις σημαντικές αλλαγές στην εξέλιξη της κοινωνικής δομής της δυτικής Μεσσηνίας.

After it was resettled as a free town, Pylos experienced a period of economic and commercial acme and later, under the Severans, minted its own coinage, which was marked ΠΥΛΙΩΝ (AD 193-211). At Romanos, recent archaeological excavations revealed an important coastal centre with long settlement history (3,000 BC - 4th century AD). Of note are the archaeological remains that illuminate the period of Spartan conquest, for which textual and archaeological evidence is limited. Excavations by Spyridon Marinatos and Georgios Korres demonstrate the prehistoric populations' preference for the coastal environment of Voidokoilia. The tholos tomb attributed to Thrasymedes, son of King Nestor, and the so-called "Nestor's Cave", which sheltered the herds of Neleus, Nestor's father, are associated with Homeric Pylos, which scholarship places at Ano Englianos.

The Pylos toponym's movement reflects the important changes in the development of social structure in western Messenia.

7.1. Στα χρόνια της ανεξαρτησίας και της εξωστρέφειας

Κατά την ελληνιστική περίοδο παρατηρείται κινητικότητα και εξωστρέφεια για την περιοχή της Πυλίας, απόρροια της απελευθέρωσης της Πύλου από τους Σπαρτιάτες το 365 π.Χ. Είναι η περίοδος της ελευθερίας και της αυτονομίας, κατά τη οποία αυξάνονται οι οικισμοί, η καλλιέργεια της γης, αναπτύσσονται οι τέχνες και οι επαφές με σημαντικά κέντρα της εποχής. Την περίοδο αυτή η Πύλος γνωρίζει αναπτυγμένες εμπορικές σχέσεις και οικονομική άνθηση, που αντικατοπτρίζονται κυρίως μέσα από τα ταφικά ευρήματα δύο σημαντικών αρχαιολογικών θέσεων που παρουσιάζονται στην έκθεση. Πρόκειται για τους πέντε (5) τάφους που ανασκάφηκαν στη θέση Τσοπάνη Ράχη κοντά στο χωριό Τραγάνα και το νεκροταφείο που ανασκάφηκε «Στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας».

7.1. The years of independence and extroversion

Mobility and extroversion characterize Hellenistic Pylos, the result of its independence from Spartan rule (364 BC). This period of freedom and autonomy saw the establishment of new settlements, the intensification of agriculture, and developments in the arts. The city's flourishing economy and trade relations with important centres of that time are reflected primarily in the burial gifts from two important archaeological sites: the five tombs excavated at Tsopani Rachi, near the village of Tragana, and the cemetery at the Gialova lagoon.

Γυάλινοι σκύφοι από τους τάφους στη θέση Τσοπάνη Ράχη Τραγάνας (3ος - 1ος αι. π.Χ.)
Glass vessels from the graves at Tsopani Rachi Tragana (3rd - 1st c. BC)

7.1.1. Ιδιαίτερα κτερίσματα / Πτυχές ακμής

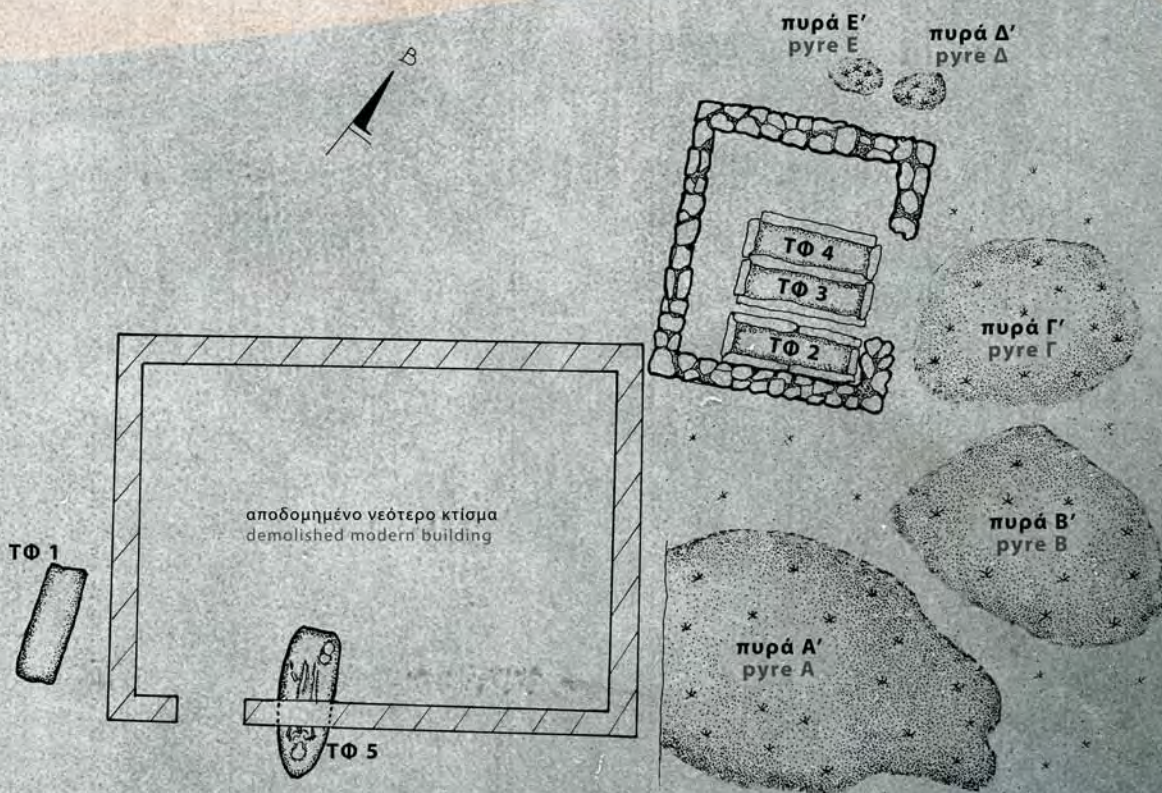
Το 1962 και 1965 ανασκάφηκαν από τον Γ. Παπαθανασόπουλο πέντε τάφοι στη θέση Τσοπάνη Ράχη κοντά στο χωριό Τραγάνα.

Χρονολογούνται τον 3ο - 1ο αι. π.Χ., περίοδο κατά την οποία η παράκτια Πυλία γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση. Αξιόλογος, λόγω του μεγάλου μεγέθους του, είναι ο αστράγαλος που βρέθηκε κοντά στους τάφους και πι-

7.1.1. Special grave gifts / Aspects of prosperity

The five tombs excavated by G. Papathanasopoulos at Tsopani Rachi, near the village of Tragana, in 1962 and 1965, date to the 3rd-1st century BC, when coastal Pylia was particularly prosperous.

Of note is the large astragalus, which was found near the tombs and probably supported a grave stele, marking one or more tombs. It may have been associated with athletes,

θανόν στήριζε επιτύμβια στήλη και ήταν το σήμα για έναν ή περισσότερους τάφους. Δεν αποκλείεται να συνδέεται με αθλητές, ιδιότητα που έχει αποδοθεί στους θανόντες, λόγω του πλήθους των στλεγγίδων που τους συνόδευαν. Μεταξύ της μεγάλης ποικιλίας και του πλούτου των κτερισμάτων αξίζει να αναφερθούν οι τρεις γυάλινοι σκύφοι και ιδιαίτερα ο πολύχρωμος σκύ-

a role attributed to the deceased at Tsopani Rachi because of the great number of strigils offered as grave gifts.

Exceptional among the opulent grave gifts are three glass skyphoi (cups) and a multicoloured glass skyphos from Shaft Grave 1. The latter was fashioned from mosaic glass (*millefiori*), a technique associated with Alexandrian

Ευρήματα από τους τάφους και τις πυρές στη θέση Τσοπάνη Ράχη Τραγάνας (3ος - 1ος αι. π.Χ.)
 Finds from the graves and the pyres at Tsopani Rachi Tragana (3rd - 1st c. BC)

φος από τον λακκοειδή τάφο 1, κατασκευασμένος με την τεχνική του ψηφιδωτού γυαλιού (χιλιανθές, millefiori), η παραγωγή του οποίου συνδέεται με εργαστήρια της Αλεξάνδρειας των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Στα αξιόλογα επίσης ευρήματα ανήκουν και οι χρυσές ταινίες που κοσμούσαν τα κεφάλια των νεκρών στους δύο λακκοειδείς τάφους (T1, T5). Δένονταν με νήμα που περνούσε από οπές στα άκρα τους ή σχημάτιζαν πλέγμα που στερεωνόταν στο κεφάλι. Τα πλούσια και ιδιαίτερα αντικείμενα που βρέθηκαν μέσα και έξω από τους τάφους, στις λατρευτικές πυρές, μαρτυρούν την οικονομική άνεση των οικογενειών και τις αναπτυγμένες εμπορικές επαφές. Επιπλέον, φωτίζουν πτυχές της καθημερινής ζωής που σχετίζονται με τον αθλητισμό, τον καλλωπισμό και την ίαση.

Οι νεκροί πιθανόν προέρχονταν από εντοπισμένες εγκαταστάσεις στην περιοχή Ρωμανού ή στη χερσόνησο του Κορυφασίου, όπου αναπτύχθηκε η αρχαία πόλη της Πύλου.

workshops of the Hellenistic and Roman periods. Also noteworthy are the gold bands that adorned the heads of the occupants of two shaft graves (SG1, SG5).

The bands were secured with twine, which was threaded through holes at either end, or formed a net over the head. The opulent and significant artefacts found both in and outside the tombs, in the funerary pyres, indicate the deceased's familial wealth and the region's extensive trade contacts. They also illustrate aspects of daily life, such as athletics, grooming, and healing.

The deceased were probably from the settlements identified at Romanos and the Koryfasio promontory, where the ancient city of Pylos developed.

7.1.2. Στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας

Η εκτεταμένη νεκρόπολη, που ανασκάφηκε στη λιμνοθάλασσα, ανήκε πιθανόν στην Πύλο των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων που τοποθετείται στη χερσόνησο του Κορυφασίου.

7.1.2. The Gialova lagoon

The extensive cemetery excavated at the Gialova lagoon probably belonged to Hellenistic and Roman Pylos, which occupied the Koryfasio peninsula.

Η επίπονη ανασκαφή με αντλίες, στο πλαίσιο των έργων αποξήρανσης, στα τέλη της δεκαετίας του 1950 αποκάλυψε τάφους του 4ου - 1ου αιώνα π.Χ. Πολλοί ήταν οργανωμένοι σε συστάδες ενώ κάποιοι περιβάλλονταν από τοίχο. Η χρήση τους συμπίπτει με περίοδο οικονομικής άνθησης, σχετικής πολιτικής σταθερότητας και αυξημένων εμπορικών ανταλλαγών. Στο λιμάνι της Πύλου διακινούνταν αγαθά από και προς άλλα λιμάνια της Μεσογείου. Τα πολυάριθμα ευρήματα μαρτυρούν επαφές με ιωνικά και ιταλιωτικά εργαστήρια, αλλά και τη λειτουργία τοπικών εργαστηρίων κεραμικής. Παρόμοια αντικείμενα και αρχιτεκτονική απαντούν σε τάφους στη βορειοδυτική όχθη της λίμνης και στη θέση Τσοπάνη Ράχη.

Painstaking excavation using water pumps and following drainage works in the late 1950s revealed tombs dating from the 4th - 1st centuries BC. Many tombs formed clusters, and several had enclosure walls. Their use coincides with a period of economic growth, relative political stability, and active trade. Goods from across the Mediterranean were transported to and from the Pylos harbour. The numerous finds indicate contacts with Ionian and South Italian workshops and the existence of local ceramic workshops. The tombs on the lagoon's northwest coast and at Tsopani Rachi have similar artefacts and architecture.

Ευρήματα από το νεκροταφείο στη λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας (4ος - 1ος αι. π.Χ.)
Finds from the cemetery at the Gialova Lagoon (4th - 1st c. BC)

ΥΠΟΜΝΗΜΑ / LEGEND

1. Τμήμα του πρωτοελλαδικού οικισμού (2900 / 2800 - 2200 π.Χ.)
Part of the Early Helladic settlement (2900 / 2800 - 2200 BC)
2. Εργαστήριο επεξεργασίας χαλκού και οψιανού (2650 - 2200 π.Χ.)
Copper and obsidian workshop (2650 - 2200 BC)
3. Φρέαρ (πηγάδι) με κεραμική της πρωτοελλαδικής II περιόδου (2650 - 2200 π.Χ.)
Well contained Early Helladic pottery (2650 - 2200 BC)
4. Πρώιμος μυκηναϊκός θολωτός τάφος (1600 / 1500 π.Χ.)
Early Mycenaean tholos tomb (1600 / 1500 BC)
5. Πρωτογεωμετρικός ταφικός πίθος (1060 - 900 π.Χ.)
Protogeometric burial pithos (1060 - 900 BC)
6. Κιβωτιόσημος τάφος γεωμετρικής εποχής (900 - 700 π.Χ.)
Cist geometric grave (900 - 700 BC)
7. Αρχαϊκός ναός (7ος - 3ος αι. π.Χ.) και υπαίθριο αρχαϊκό ιερό (650 π.Χ.)
Archaic temple (7th - 3rd c. BC), open-air sanctuary (650 BC)
8. Ελληνιστική οικία (323 - 31 π.Χ.)
Hellenistic farmstead (323 - 31 BC)
- 9-10. Παλαιολιθικές θέσεις (100.000 - 35.000 π.Χ.)
Paleolithic sites (100,000 - 35,000 BC)

10 ● Βρωμονέρι - Βεργίνα Ρέμα
Vromoneri - Vergina Rema

Ρίκια / Rikia

9

Τραγάνα / Tragana

Θολωτοί τάφοι Τραγάνας
Tholos tombs of Tragana

8

Κορυφάσιο / Koryfasio

π. Σέλας / r. Selas

6 3

7

4

5

● Ρωμανός / Romanos

7.2. Ρωμανός, η ανακάλυψη μια διαχρονικής θέσης

Οι αρχαιολογικές μαρτυρίες και οι γραπτές πηγές για την περίοδο της Πυλίας, που ακολούθησε την πτώση του Μυκηναϊκού ανακτόρου του Νέστορος (περίπου 1200 π.Χ.) μέχρι την περίοδο της Σπαρτιατικής κατάκτησης και της απελευθέρωσης της Πύλου (685 - 365 π.Χ.), είναι ελλιπείς.

Οι πρόσφατες σωστικές ανασκαφές το 2007 - 2010, που πραγματοποιήθηκαν στον Ρωμανό, στην *Περιοχή Οργανωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης* (Π.Ο.Τ.Α.) και η επιφανειακή διερεύνηση της Πύλου τη δεκαετία του 1990 στο πλαίσιο του διεπιστημονικού προγράμματος *Pylos Regional Archaeological Project* (PRAP) εμπλούτισαν σημαντικά τις γνώσεις μας για την περίοδο αυτή, αλλά και για την προϊστορική κατοίκηση της περιοχής.

7.2. Romanos. The discovery of a diachronic site

Archaeological and literary evidence for the period following the demise of Nestor's Mycenaean palace (approx. 1200 BC) until the Spartan conquest and subsequent independence of Pylos (685 - 365 BC) is patchy.

Recent rescue excavations carried out at Romanos, in the Organized Tourist Development Zone (2007 - 2010), and the field survey of Pylos by the *Pylos Regional Archaeological Project* (PRAP) in the 1990s, enriched significantly our knowledge for this period and prehistoric times.

Ακροκέραμο από την ελληνιστική φάση του αρχαϊκού ναού (7ος - 3ος αι. π.Χ.) και ειδώλιο γυναικείας μορφής με ζώο από το ιερό κοντά στον αρχαϊκό ναό (650 π.Χ.)
Andefix from the Hellenistic face of the archaic temple (7th - 3rd c. BC) and female figurine with animal from the sanctuary near the archaic temple (650 BC)

Τμήμα του πρωτοελλαδικού οικισμού
(2900 / 2800 - 2200 π.Χ.) / Part of the Early Helladic
settlement (2900 / 2800 - 2200 BC)

Ελληνιστική αγροκία (323 - 31 π.Χ.) / Hellenistic farmstead (323 - 31 BC)

7.2.1. Στον ποταμό Σέλα

Στην περιοχή του ποταμού Σέλα Ρωμανού, οι σωστικές ανασκαφές ανέδειξαν μια σημαντική θέση με συνεχή κατοίκηση από την πρώιμη Εποχή του Χαλκού έως την Ρωμαϊκή Εποχή (2900/2800 - 324 μ.Χ).

7.2.1. At the Sela River

Rescue excavations carried out at the Sela River in Romanos in 2007 - 10, revealed an important settlement dating from the Early Bronze Age to the Roman period (BC 2900/2800 - 4th century AD).

Ευρήματα από τον πρωτοελλαδικό οικισμό (2900 / 2800 - 2200 π.Χ.)
Finds from the Early Helladic settlement (2900 / 2800 - 2200 BC)

Πρώιμος μυκηναϊκός θολωτός τάφος (1600 / 1500 π.Χ.) / Early Mycenaean tholos tomb (1600 / 1500 BC)

Φρέαρ (πηγάδι) με κεραμική της πρωτοελλαδικής II περιόδου (2650 - 2200 π.Χ.) / Well contained Early Helladic pottery (2650 - 2200 BC)

Αρχαϊκός ναός (7ος - 3ος αι. π.Χ.) / Archaic temple (7th - 3rd c. BC)

Μεταξύ των ευρημάτων ξεχωρίζουν ο πρωτοελλαδικός οικισμός (2900/2800 - 2200 π.Χ.), ο πρώιμος θολωτός τάφος (γύρω στα 1600/1550 π.Χ.), ο πρωτογεωμετρικός ταφικός πίθος (1060 - 900 π.Χ.), το παραποτάμιο υπαίθριο αρχαϊκό ιερό με πολλά αφιερώματα και πήλινα γυναικεία ειδώλια Αρχαϊκής και Κλασικής Εποχής. Σε κοντινή απόσταση βρέθηκε πρώιμος αρχαϊκός ναός αφιερωμένος σε άγνωστη θεότητα (7ος - 2ος αι. π.Χ.), μοναδικός για την Πυλία και ένας από τους ελάχιστους της Μεσσηνίας. Ανήκει σε πρώιμο τύπο, όπως υποδεικνύει η επιμήκης κάτοψή του. Έφερε λίθινα θεμέλια και πλίνθινη ανωδομή. Οι ακροκέραμοι που κοσμούσαν τη στέγη του ναού είναι λακωνικού τύπου με πλούσια, ανάγλυφη φυτική διακόσμηση και προέρχονται πιθανόν, από την ανανεωμένη στέγη της ελληνιστικής περιόδου κατά την οποία ο ναός συνέχισε να είναι σε χρήση (7ος - 2ος αι. π.Χ.).

Η οργανωμένη και καλά διατηρημένη ελληνιστική αγροικία αποτελεί επίσης, μοναδικό εύρημα για τη Μεσσηνία και αποκαλύπτει νέα στοιχεία για την καθημερινή ζωή της περιόδου.

Particularly noteworthy are the Early Helladic settlement (2900/2800 - 2200 BC), an early tholos tomb (1600/1550 BC), a Protogeometric burial pithos (1060 - 900 BC), and an Archaic riverside open-air sanctuary with numerous offerings including Archaic and Classical terracotta female figurines. At a short distance, archaeological research identified an Early Archaic temple dedicated to an unknown deity (7th-2nd century BC), unique in the Pylos region and one of Messenia's rare Archaic temples. The temple featured stone foundations and brick walls, and its elongated ground plan suggests an early type. The Laconian-type antefixes that decorated its roof feature elaborate floral relief decoration and date to the Hellenistic period (3rd century BC), when the temple's roof was probably refurbished.

Unique in Messenia, the well-preserved and well-organized Hellenistic farmstead provides important evidence for daily life during this period.

7.2.2. Ταφή σε πίθο, στον ποταμό Σέλα Ρωμανού

Βρέθηκε το 2007 κατά τις σωστικές ανασκαφές στην Περιοχή Οργανωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) στον ποταμό Σέλα Ρωμανού και χρονολογείται στην Πρωτογεωμετρική Περίοδο (1060 - 900 π.Χ.). Μαρτυρεί τη συνέχεια της κατοίκησης στην περιοχή του ποταμού Σέλα, στους χρόνους που ακολούθησαν την πτώση του Μυκηναϊκού Πυλιακού βασιλείου. Ήταν σφραγισμένος με μία λίθινη άγκυρα που ίσως σχετίζεται με τις ναυτικές ενασχολήσεις της οικογένειας. Περιείχε ταφή με αντικείμενα προσωπικού στολισμού και δέκα αγγεία με γραπτή διακόσμηση.

Ο πρωτογεωμετρικός πίθος εκτίθεται σε *in situ* μορφή στον κεντρικό κατά μήκος άξονα της αίθουσας.

7.2.2. Jar burial from the Sela River in Romanos

The jar burial was found during rescue excavations in the Organized Tourist Development Zone in the Sela River, Romanos in 2007. It dates to the Protogeometric period (1060 - 900 BC) and provides evidence for continued settlement in the area of the Sela River after the decline of the Mycenaean kingdom of Pylos. The jar, which was sealed with a stone anchor, possibly indicating the deceased's family's maritime occupation, contained one inhumation with personal ornaments and ten vases with painted decoration.

The Protogeometric jar is displayed as found on the hall's central longitudinal axis.

7.3. Στα παλαιότερα ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας

Οικιστικές εγκαταστάσεις στην περιοχή Ρωμανού και στη Βοϊδοκοιλιά πιστοποιούν την ιδιαίτερη ακμή που γνώρισε η περιοχή με έντονες θαλάσσιες επαφές κυρίως, κατά την πρώιμη και ύστερη Εποχή του Χαλκού (3100 - 2050/1600 - 1200π.Χ.). Ο εκτεταμένος πρωτοελλαδικός οικισμός (2900/2800 - 2200 π.Χ.) στον ποταμό Σέλα Ρωμανού, ήταν καλά οργανωμένος με ευρύχωρα σπίτια, δρόμους, πηγάδια και αποθήκες. Σε φρέαρ (πηγάδι) που οι κάτοικοι χρησιμοποίησαν ως αποθήκη, κατέληξε πλήθος αγγείων (γύρω στα 200), αντιπροσωπευτικό σύνολο της Πρωτοελλαδικής II Περιόδου. Ξεχωρίζει η εύρεση εργαστηρίου χαλκού και επεξεργασίας οψιανού. Ο οψιανός (ηφαιστειογενές πέτρωμα) χρησιμοποιήθηκε ιδιαίτερα κατά τη Νεολιθική και την Εποχή του Χαλκού για εργαλεία και όπλα (αιχμές βελών). Η αυξημένη παρουσία του στην παράκτια Πυλία (Ρωμανός, Βοϊδοκοιλιά) δηλώνει άμεσες εμπορικές επαφές με τη Μήλο, περιοχή προέλευσης του πετρώματος. Η ύπαρξη εργαστηρίου επεξεργασίας οψιανού στον Πρωτοελλαδικό οικισμό στον ποταμό Σέλα Ρωμανού, ενισχύει την άποψη για τη λειτουργία τοπικού κέντρου επεξεργασίας οψιανού και διανομής του στην ενδοχώρα της Μεσσηνίας.

Εργαστήριο επεξεργασίας χαλκού και οψιανού (2900 / 2800 - 2200 π.Χ.)
Copper and obsidian workshop
(2900 / 2800 - 2200 BC)

7.3. The earliest traces of human activity

Residential buildings at Romanos and Voidokoilia confirm the area's great acme and intense maritime trade, particularly during the Early and Late Bronze Age (3100 - 2050, 1600 - 1200 BC). The large and well-organized Early Helladic settlement (2900/2800 - 2250 BC) at the Sela River in Romanos featured houses, streets, wells, and storerooms. One well, which served primarily as a refuse pit, contained approximately 200 vases - a representative assemblage of Early Helladic II pottery.

Of note is a copper and obsidian workshop. Obsidian, a volcanic rock, was widely used in the Neolithic period and Bronze Age for the manufacture of tools and weapons (arrowheads). Its frequent presence in the coastal Pyliia (Romanos, Voidokoilia) indicates direct trade contacts with Melos, the main source of obsidian.

Τα αρχαιότερα ωστόσο, ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας στην Πυλία και την ευρύτερη Μεσσηνία, που εντοπίστηκαν κατά την επιφανειακή διερεύνηση της Πύλου στο πλαίσιο του διεπιστημονικού προγράμματος *Pylos Regional Archaeological Project* (PRAP), συνδέονται πιθανότατα με τον άνθρωπο του Νεάντερταλ. Τα λίθινα εργαλεία από πυριτόλιθο που περισυλλέχθηκαν στις θέσεις «Ρίκια Ρωμανού» και «Βρωμονέρι - Βεργίνα Ρέμα» χρονολογούνται στη Μέση Παλαιολιθική Εποχή (100.000 - 35.000 π.Χ.) Τα εργαλεία από τη θέση «Ρίκια Ρωμανού» πιθανόν ανήκουν σε μια παράκτια παραλλαγή της Μουστερίας παράδοσης που εκτείνεται στις ακτές της ανατολικής Αδριατικής και την Ιταλία.

Τα τέχνεργα από τη θέση «Βρωμονέρι - Βεργίνα Ρέμα» εντάσσονται στη Levallois - Μουστερία τεχνολογία. Τα πρόσφατα αυτά ευρήματα εντάσσουν τη Μεσσηνία στο χάρτη με τις θέσεις της Μέσης Παλαιολιθικής στην Ελλάδα.

An obsidian workshop in the Early Helladic settlement at the Selas River in Romanos supports the hypothesis for a local manufacturing centre and distribution network in the Messenian hinterland.

The earliest traces, however, of human activity in the Pylos region and the greater region of Messenia, were identified during surface survey by the *Pylos Regional Archaeological Project* (PRAP) and probably associated with the Neanderthals. Flint tools discovered at Rikia in Romanos and Vromoneri-Vergina Rema date to the Middle Paleolithic period (100,000 - 35,000 BC). The tools from Rikia probably belong to a coastal variant of the Musterian tradition, which extends to the Eastern Adriatic and Italy, whereas the tools from Vromoneri-Vergina Rema belong to the Levallois-Musterian tradition. These recent finds place Messenia on the map of Greece in the Middle Palaeolithic.

Λίθινα εργαλεία της Μέσης Παλαιολιθικής Εποχής (100.000 - 35.000 π.Χ.) από τη θέση «Βρωμονέρι - Βεργίνα Ρέμα»
Stone tools from the Middle Palaeolithic Period (100.000 - 35.000 BC) from «Vromoneri - Vergina Rema»

Θέσεις Μέσης Παλαιολιθικής Εποχής.
Στο χάρτη αυτό εντάσσεται η Μεσσηνία με τα ευρήματα
από τις θέσεις Βρωμονέρι- Βεργίνα Ρέμα και Ρίκια Ρωμανού.
Πηγή: Αρχαιολογική βάση δεδομένων 'Prehistoric Stones of Greece'
Middle Paleolithic sites. The map shows Messenia and the sites of
Vromoneri-Vergina Rema and Rikia Romanou.
Source: Archaeological Data Base *Prehistoric Stones of Greece*.

ΣΤΗΝ ΠΥΛΙΑΚΗ ΕΝΔΟΧΩΡΑ THE PYLOS HINTERLAND

Ο δεύτερος θεματικός άξονας της έκθεσης εστιάζει στην εύφορη περιοχή της πυλιακής ενδοχώρας. Εδώ, ο μύθος συναντά την ιστορία μέσα από τις θρυλικές μορφές του Νηλέα του ιδρυτή της Πύλου και του γιου του Νέστορος, σύμφωνα και με τον Όμηρο. Παρατηρείται επίσης αδιάλειπτη συνέχεια της ανθρώπινης δραστηριότητας σ' όλη τη διάρκεια της μέσης και ύστερης Εποχής του Χαλκού (2050 - 1060 π.Χ.).

The second thematic axis focuses on the fertile Pylos hinterland, where myth meets history with the legendary Homeric figures of Neleus, founder of Pylos, and his son Nestor. Human activity in this area continued throughout the Middle and Late Bronze Age (2050 - 1060 BC).

8.1. Από τους τοπικούς ηγεμόνες στο ανακτορικό κέντρο

Η κατασκευή πολλών θολωτών τάφων στην Πυλιακή ενδοχώρα κατά την ΥΕΙ - ΥΕΙΙ περίοδο (1680 - 1400 π.Χ.) δηλώνει τη δημιουργία πολυάριθμων ανεξάρτητων κοινοτήτων - τοπικών ηγεμονιών. Κατά την ΥΕΙΙΙΑ περίοδο (1400 - 1300 π.Χ.) το ανακτορικό κέντρο του Άνω Εγκλιανού ισχυροποιείται. Αρχικά, διαμορφώνει έναν μικρό πυρήνα γύρω του, στην ευρύτερη περιοχή της Πυλίας και έπειτα, μια πολιτική συνομοσπονδία με έκταση μεγαλύτερη από 2000 τ.χλμ. Η περίοδος καταστροφής του ανακτόρου χρονολογείται στα τέλη της ΥΕΙΙΙΒ (γύρω στο 1200 π.Χ.), βάσει των πινακίδων Γραμμικής Γραφής Β' που βρέθηκαν στο αρχείο του ανακτορικού συγκροτήματος.

Τα δύο σημαντικά κέντρα της περιοχής της *Κουκουνάρας* και της *Ίκλαινας* στην αρχή αναπτύχθηκαν ως τοπικές ηγεμονίες και στη συνέχεια τέθηκαν υπό την ανακτορική διοίκηση. Η ακμάζουσα περιφέρεια της Κουκουνάρας είναι γνωστή κυρίως μέσα από τα ταφικά της μνημεία, ενώ η Ίκλαινα είναι γνωστή ως ένα οικιστικό κέντρο.

8.1. From local rulers to palatial centre

The Pylos hinterland's many tholos tombs suggest the existence of several independent local kingdoms in the Late Helladic I - II periods (1680 - 1400 BC). The Late Helladic IIIA period (1400 - 1300 BC) saw the rise of the palatial centre at Ano Englianos, which expanded from its original core in Pylia into a political confederation with a territory of more than 2,000km². The palace was destroyed at the end of the Late Helladic IIIB period (ca. 1200 BC), according to the Linear B tablets found in the palace archive.

The two important centres at *Koukounara* and *Iklaina* began as local principalities before submitting to palatial rule. The prosperous Koukounara area is known primarily through its funerary monuments, whereas Iklaina has provided evidence for a settlement.

8.1.1. Θολωτός τάφος στο Βλαχόπουλο

Ο μικρός θολωτός τάφος εντοπίστηκε τυχαία από κάτοικο της περιοχής και ερευνήθηκε από τον αρχαιολόγο Σπυρίδωνα Μαρινάτο. Βρίσκεται στα όρια του χωριού *Βλαχόπουλο*. Σύμφωνα με τα κτερίσματά του (προσφορές προς τους νεκρούς), ήταν σε χρήση γύρω στο 1400 π.Χ.

Στο δάπεδο του ταφικού θαλάμου βρέθηκαν τρεις ταφές, που συνοδεύονταν από χάλκινα και πήλινα αντικείμενα. Το μικρό του μέγεθος και η αμελής κατασκευή του φανερώνουν πιθανόν ότι, ανήκε σε κάποιο τοπικό γένος της μυκηναϊκής κοινωνίας.

8.1.1. Vlachopoulos tholos tomb

Situated at the edge of the village of Vlachopoulos, this tholos tomb was found by a local and excavated by archaeologist Spyridon Marinatos. It contained three burials, arranged on the burial chamber's floor, accompanied by bronze and ceramic artefacts from ca. 1400 BC. The tomb's small size and careless construction suggest that it belonged to a local Mycenaean clan.

Αρχαιολογικές θέσεις στην περιοχή της Κουκουνάρας
Archaeological sites in the Koukounara region

8.1.2. Κουκουνάρα, μια ακμάζουσα περιφέρεια

Η περιοχή της Κουκουνάρας έχει χαρακτηριστεί από τον ανασκαφέα της Γ. Κορρέ, ως το πιο εκτεταμένο νεκροταφείο θολωτών τάφων στο Αιγαίο. Από τα ευρήματά της προκύπτει ότι αποτέλεσε μια πολλή ανθηρή τοπική ηγεμονική θέση στην πρώιμη μυκηναϊκή περίοδο (1680 - 1400 π.Χ.). Στη συνέχεια (1400 - 1180 π.Χ.), υπήρξε μία από τις περιφέρειες της Πύλου. Τα ταφικά μνημεία της Κουκουνάρας, με την εκτεταμένη χωροθέτησή τους, διακρίνονται για την κατασκευαστική τους ποικιλία και τον πλούτο των κτερισμάτων τους. Λίγες είναι, ωστόσο, οι οικιστικές πληροφορίες. Στη θέση *Καταρραχάκι*, εντοπίστηκε μέγαρο αφιδωτού σχήματος (2050 - 1400 π.Χ.), ενώ στη θέση *Παλαιοχώρια* ανασκάφηκαν θεμέλια πολυσύνθετου κτίσματος (1300 - 1180 π.Χ.), όπου βρέθηκε πήλινος λουτήρας (ασάμινθος).

8.1.2. Koukounara, a prosperous Mycenaean province

According to its excavator Georgios Korres, Koukounara is the largest tholos tomb cemetery in the Aegean. The finds from Koukounara suggest that it was a prosperous local administrative centre in the Early Mycenaean period (1680 - 1400 BC), which later (1400 - 1180 BC) became a province of the Kingdom of Pylos. The funerary monuments of the vast Koukounara cemetery are noteworthy for the variety of construction techniques and wealth of grave offerings. Evidence of the associated settlement is scant. An apsidal mansion (2050 - 1400 BC) was identified at *Katarrachaki*, and the foundations of a complex building (1300 - 1180 BC) with clay bathtub were excavated at *Palaiochora*.

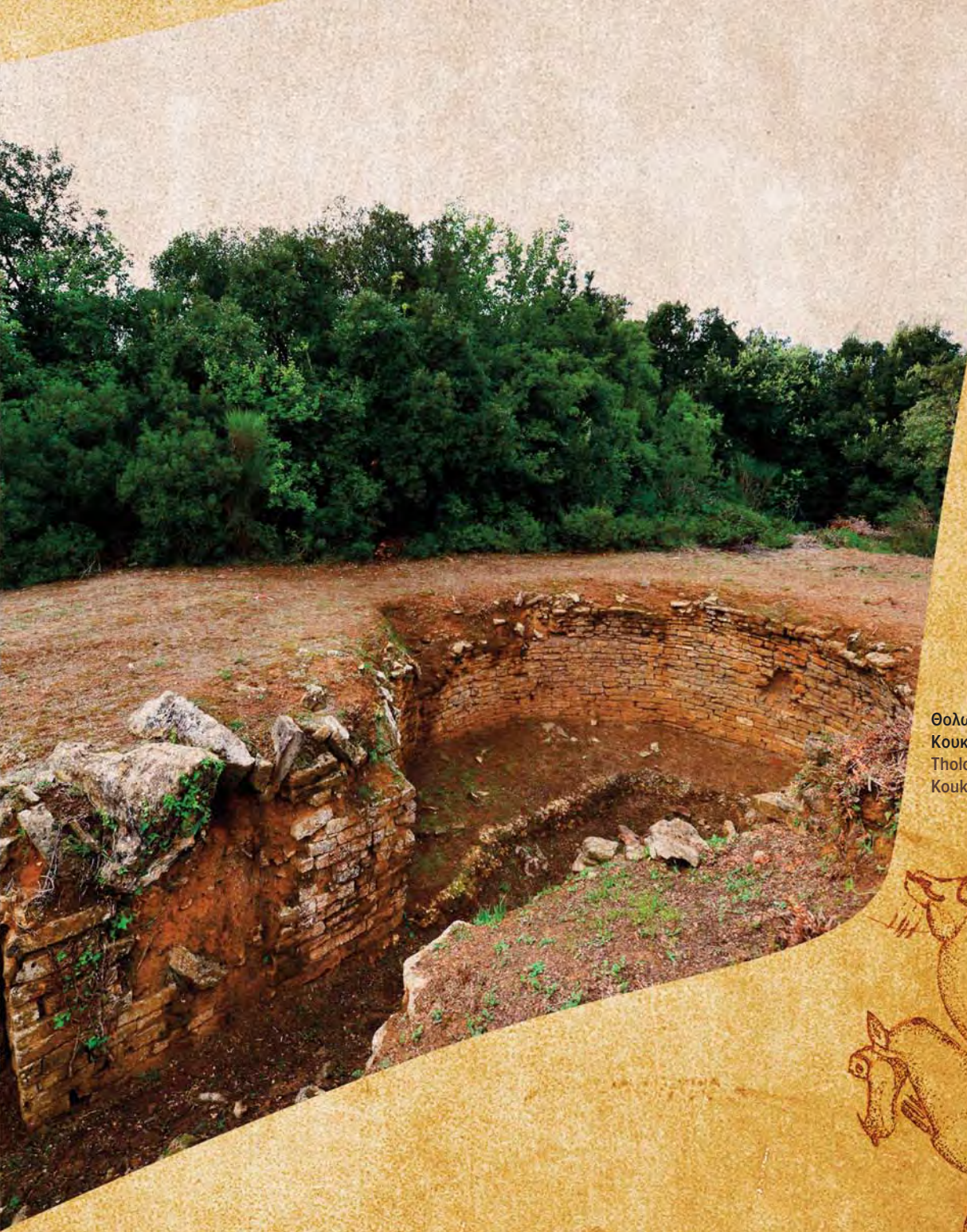
Παράσταση πτηνού σε πρόχους από θολωτό τάφο στη θέση Γουβαλάρη Κουκουνάρας (1400- 1300 π.Χ.)
The depiction of a bird on a jug from the Gouvalari site at Koukounara (1400 - 1300 BC)

Τύμβος με πέντε μικρούς θολωτούς τάφους
στη θέση Καμίνια κοντά στο χωριό Κρεμμύδια
(περίπου 1700 π.Χ.)
Tumulus with five small Tholos Tombs
at Kaminia site, near the village Kremmidia
(circa 1700 BC)

Θολωτός τάφος στη θέση Γουβαλάρη
Κουκουνάρας (1680 - 1180 π.Χ.)
Tholos Tomb at the Gouvalari site in
Koukounara (1680 - 1180 BC)

8.1.3. Ίκλαινα, ένα σημαντικό μυκηναϊκό οικιστικό κέντρο

Η ανασκαφική έρευνα στην Ίκλαινα διενεργήθηκε για πρώτη φορά το 1954 από τον Σπ. Μαρινάτο. Από το 1999 έως το 2005 πραγματοποιήθηκε γεωφυσική έρευνα και από το 2006 διεξάγεται συστηματική ανασκαφική έρευνα από τον καθηγητή Μιχάλη Β. Κοσμόπουλο, υπό την αιγίδα της *En Athinais Αρχαιολογικής Εταιρείας*.

8.1.3. Iklaina, an important Mycenaean settlement

Iklaina was first investigated by Spyridon Marinatos in 1954. Geophysical survey was carried out in 1999 - 2005, and systematic excavation began by Professor Michalis B. Cosmopoulos under the auspices of the Archaeological Society at Athens in 2006.

ΑΓΩΓΟΙ
BUILT STONE DRAINS

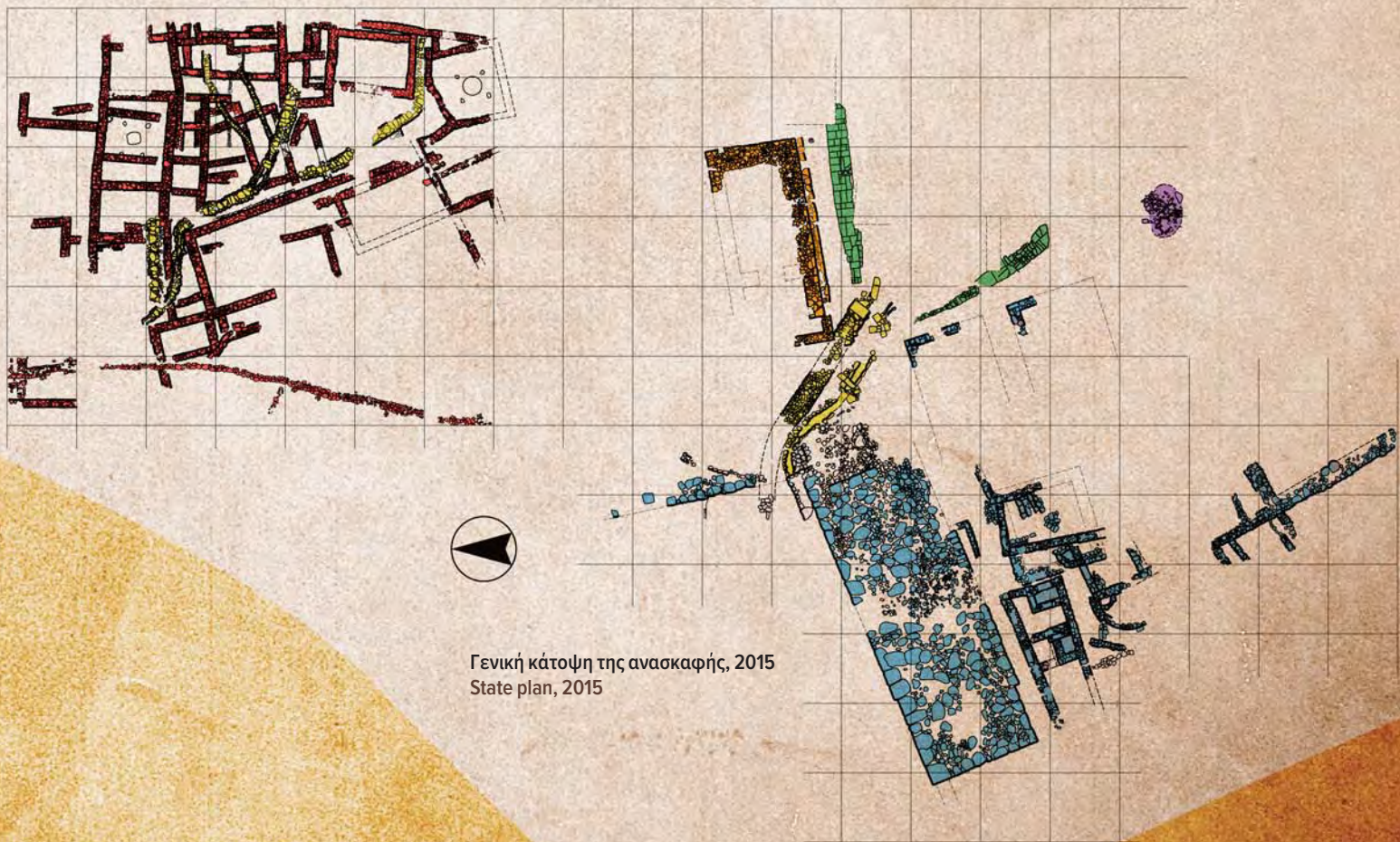
ΠΛΑΚΟΣΤΡΩΤΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
PAVED ROADS

ΚΤΙΡΙΟ Χ
BUILDING X

ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΚΥΚΛΩΠΕΙΟΥ ΑΝΔΡΟΥ
CYCLOPEAN TERRACE COMPLEX

ΟΙΚΙΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
RESIDENTIAL AND INDUSTRIAL QUARTERS

ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΙΕΡΟ
OPEN AIR SHRINE

Γενική κάτοψη της ανασκαφής, 2015
State plan, 2015

Η Ίκλαινα ταυτίζεται πιθανότατα με την πρωτεύουσα *α-ρυ₂* των πινακίδων της Γραμμικής Β γραφής από το Ανάκτορο της Πύλου. Περιλαμβάνει Διοικητικό Κέντρο με δύο μνημειώδη κτήρια (Συγκρότημα Κυκλωπείου Ανδρήρου και Κτήριο Χ) και ανεπτυγμένες αστικές υποδομές (πλακόστρωτους δρόμους και πλατείες, θρησκευτικό κέντρο, αποχετευτικό σύστημα, δίκτυο ύδρευσης).

Το μεγαλύτερο κτήριο ήταν το Συγκρότημα του Κυκλωπείου Ανδρήρου, ένα διώροφο ή τριώροφο κτήριο διακοσμημένο με τοιχογραφίες. Επίσης έχουν βρεθεί εργαστηριακές εγκαταστάσεις, αποθηκευτικοί χώροι, σπίτια, και δύο μεγαρόσχημα κτήρια.

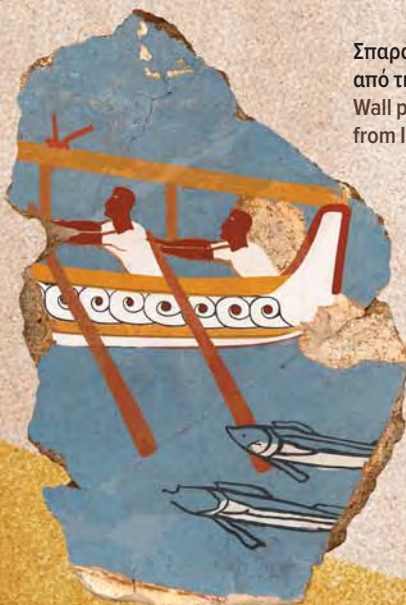
Σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα, για μεγάλο μέρος της μυκηναϊκής εποχής (1680 - 1060 π.Χ.) η Ίκλαινα ήταν πρωτεύουσα ανεξάρτητου κρατιδίου. Αργότερα είναι πιθανόν ότι καταλήφθηκε από τον ηγεμόνα του Ανακτόρου στον Άνω Εγκλιανό και έγινε μία από τις πρωτεύουσες του βασιλείου της Πύλου.

The settlement at Iklaina is identified tentatively with *α-ρυ₂*, one of the district capitals of the kingdom of Pylos, mentioned in the Linear B tablets from the Palace of Pylos. It has an Administrative Center with two monumental buildings (Cyclopean Terrace Complex and Building X) and advanced urban infrastructure (paved roads and piazzas, religious center, elaborate sewer system, water distribution system).

The dominant building is the Cyclopean Terrace Complex, a two- or three-storey building decorated with wall paintings. The site also includes industrial workshops, storage rooms, houses, and two megaroid buildings.

The results of the excavation indicate that for a long part of the Mycenaean period (1680 - 1060 B.C.) Iklaina was the capital of an independent state. Later, it is possible that it was occupied by the ruler of the Palace of Pylos and became one of the district capitals of that state.

Σπαράγματα τοιχογραφιών και ανθρωπόμορφο ειδώλιο από την Ίκλαινα 1680 - 1200 π.Χ.)
Wall paintings fragments and head of anthropomorphic figurine from Iklaina (1680 - 1200 BC)

Η ανεύρεση θραύσματος πινακίδας Γραμμικής Β' γραφής φανερώνει την ύπαρξη κρατικής γραφειοκρατίας.

Η πινακίδα βρέθηκε τυχαία σε αποθέτη απορριμμάτων (1450 - 1350 π.Χ.) του οικισμού. Η πινακίδα διασώθηκε, όταν ο αποθέτης κάηκε μαζί με το υλικό του. Πρόκειται για μια από τις αρχαιότερες πινακίδες Γραμμικής Β' γραφής. Το θέμα της κάθε πλευράς της είναι διαφορετικό. Η πρώτη πλευρά περιέχει λεπτομέρειες για την παρασκευή και ίσως συναρμολόγηση αντικειμένων. Η δεύτερη πλευρά αναγράφει το όνομα κάποιου άνδρα ακολουθούμενο από αριθμό.

πλευρά α'	πλευρά β'
.1 ra - tu - ko 1[.1]ko - wo - a
.2]- o - wo[.2] vacat[

The discovery of a Linear B tablet indicates the existence of state bureaucracy.

The tablet was found in a refuse pit (1450 - 1350 BC) within the settlement. This unbaked clay object was preserved because the refuse pit and its contents burned. The Iklaina tablet is one of the earliest Linear B tablets from the Greek mainland. One side is inscribed with instructions for the manufacture and possibly assemblage of artefacts. The other side is inscribed with the name of a man followed by a number.

Side A	Side B
.1 ra - tu - ko 1[.1]ko - wo - a
.2]- o - wo[.2] vacat[

Τμήμα πινακίδας Γραμμικής Β' γραφής (1450 - 1350 π.Χ.)
Fragment of the linear B tablet (1450 - 1350 BC)

Ψηφιακή αναπαράσταση του συγκροτήματος
του κυκλώπειου ανδρήρου στην Ίκλαινα
Digital reconstruction of the Cyclopean
Terrace Complex at Ikklaina

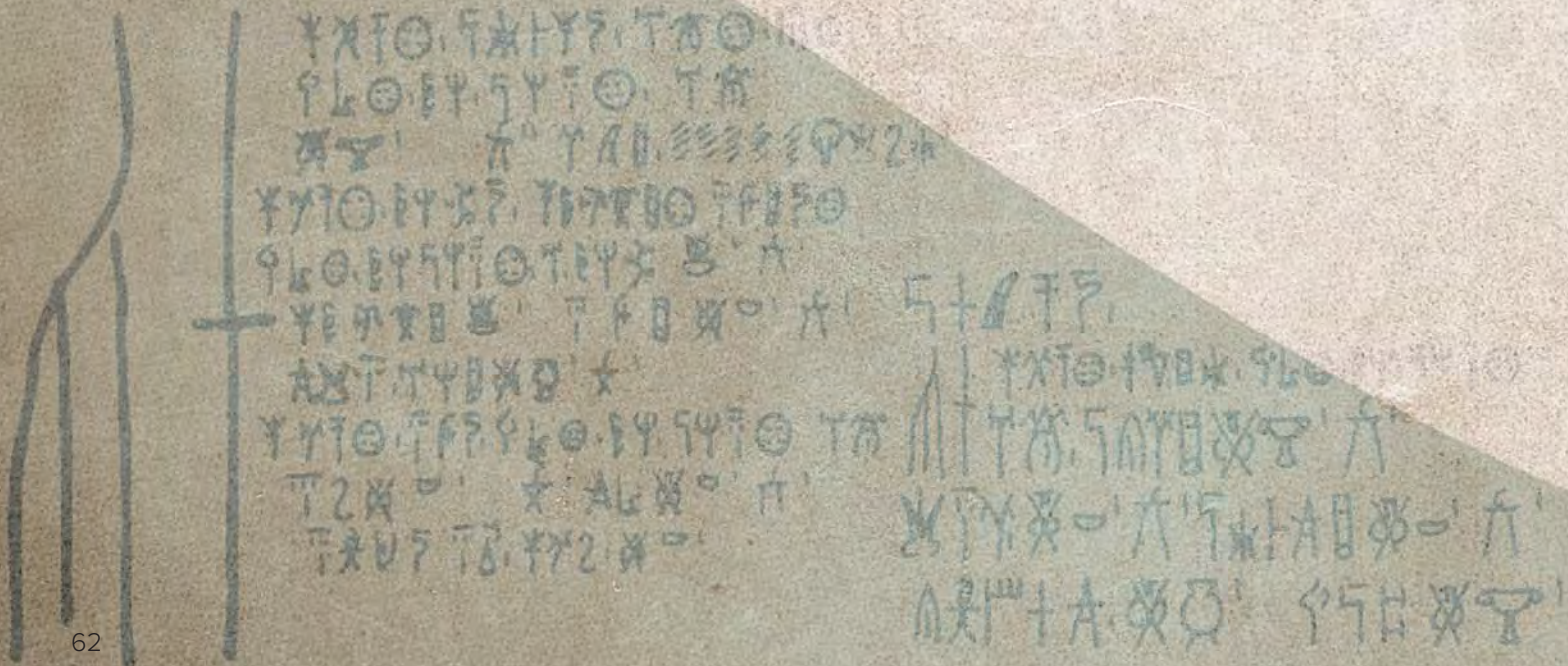
Πανοραμική άποψη της ανασκαφής της Ίκλαινας
με τον κόλπο του Ναβαρίνο στο βάθος
Panoramic view of the excavation at Iklaina
and the bay of Navarino in the background

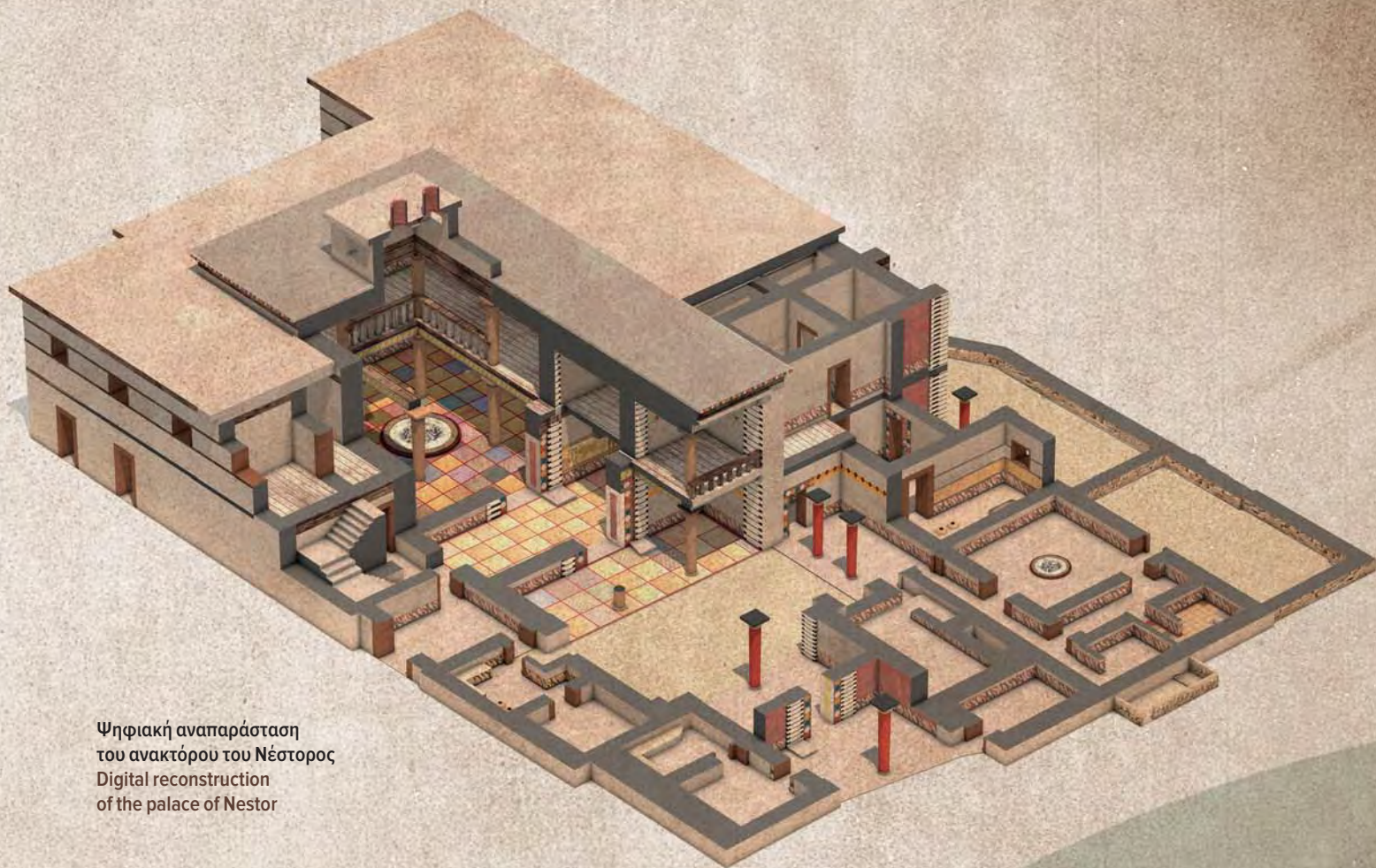

«...ἔς δέ Νέστορα... περιῆλθε Μεσσηνίων ἡ ἀρχή...»
 “...the kingdom of Messenia passed to Nestor...”

Οἰ δύο βασικοί άξονες της εκθεσιακής αφήγησης συγκλίνουν σ' έναν σημαντικό σταθμό της μεσσηνιακής ιστορίας, στο μυκηναϊκό ανάκτορο της Πύλου διασυνδέοντάς το με τον όρμο της Βοϊδοκοιλίας, όπου βρισκόταν πιθανότατα το λιμάνι του. Κατά την ομηρική παράδοση, ο Τηλέμαχος, ο γιος του Οδυσσέα, στο ταξίδι αναζήτησης του πατέρα του, συνάντησε πιθανότατα στον ορμίσκο της Βοϊδοκοιλίας τον βασιλιά Νέστορα.

The exhibition's two main thematic axes converge towards an important stop in Messenian history, the Mycenaean palace at Pylos and the Voidokoilia cove, where the palace harbour was probably located. According to Homeric tradition, Telemachus met King Nestor probably at this location, when searching for his father Odysseus.

Ψηφιακή αναπαράσταση
του ανακτόρου του Νέστορος
Digital reconstruction
of the palace of Nestor

Αεροφωτογραφία της Βοΐδοκοιλιάς / Air photo of the Voidokoilia cove

Η περιοχή της Βοϊδοκοιλιάς κατοικήθηκε ήδη από την τελική νεολιθική περίοδο (4500 - 3100 π.Χ.). Ίχνη εγκατάστασης αυτής της εποχής έχουν εντοπιστεί στην επονομαζόμενη *Σπηλιά του Νέστορος*, στον νότιο βραχίονα του όρμου της Βοϊδοκοιλιάς, όπου τοποθετείται και η Πύλος των Κλασικών Χρόνων. Αλληλοδιάδοχη είναι η χρήση του χώρου στον βόρειο βραχίονα του όρμου, από την τελική νεολιθική έως και τους μυκηναϊκούς χρόνους 1060 π.Χ. Στην πρώιμη Εποχή του Χαλκού 3100 - 2050 π.Χ. ανήκουν κτήρια αλληπάλληλων οικοδομικών φάσεων με εστίες, δάπεδα, αυλές, αποθήκες και εργαστήρια.

Στη μέση Εποχή του Χαλκού (2050 - 1680 π.Χ.) σχηματίστηκε τύμβος πάνω στα ερείπιά τους με ταφές σε πίθους τοποθετημένους ακτινωτά.

The area of Voidokoilia was inhabited since the Final Neolithic period (4500 - 3100 BC). Traces of Neolithic occupation have been identified in the so-called "Cave of Nestor" on the cove's south promontory, where Classical Pylos may have been. The cove's north promontory was continuously inhabited from the Final Neolithic to the Mycenaean period (1060 BC). Buildings with several occupation phases featuring hearths, flooring, courtyards, and workshops characterize the Early Bronze Age phase (3100 - 2050 BC).

In the Middle Bronze Age (2050 - 1680 BC), a tumulus with jar burials arranged radially was established over their ruins. Later, part of the tumulus was destroyed, and a tholos tomb built in its interior (1680 - 1600 BC).

Ευρήματα της Εποχής του Χαλκού
από τον βόρειο βραχίοντα της Βοϊδοκοιλιάς (3100 - 1180 π.Χ.)
Finds from the Bronze Age from the north promontory
of the Voidokoilia cove (3100 - 1180 BC)

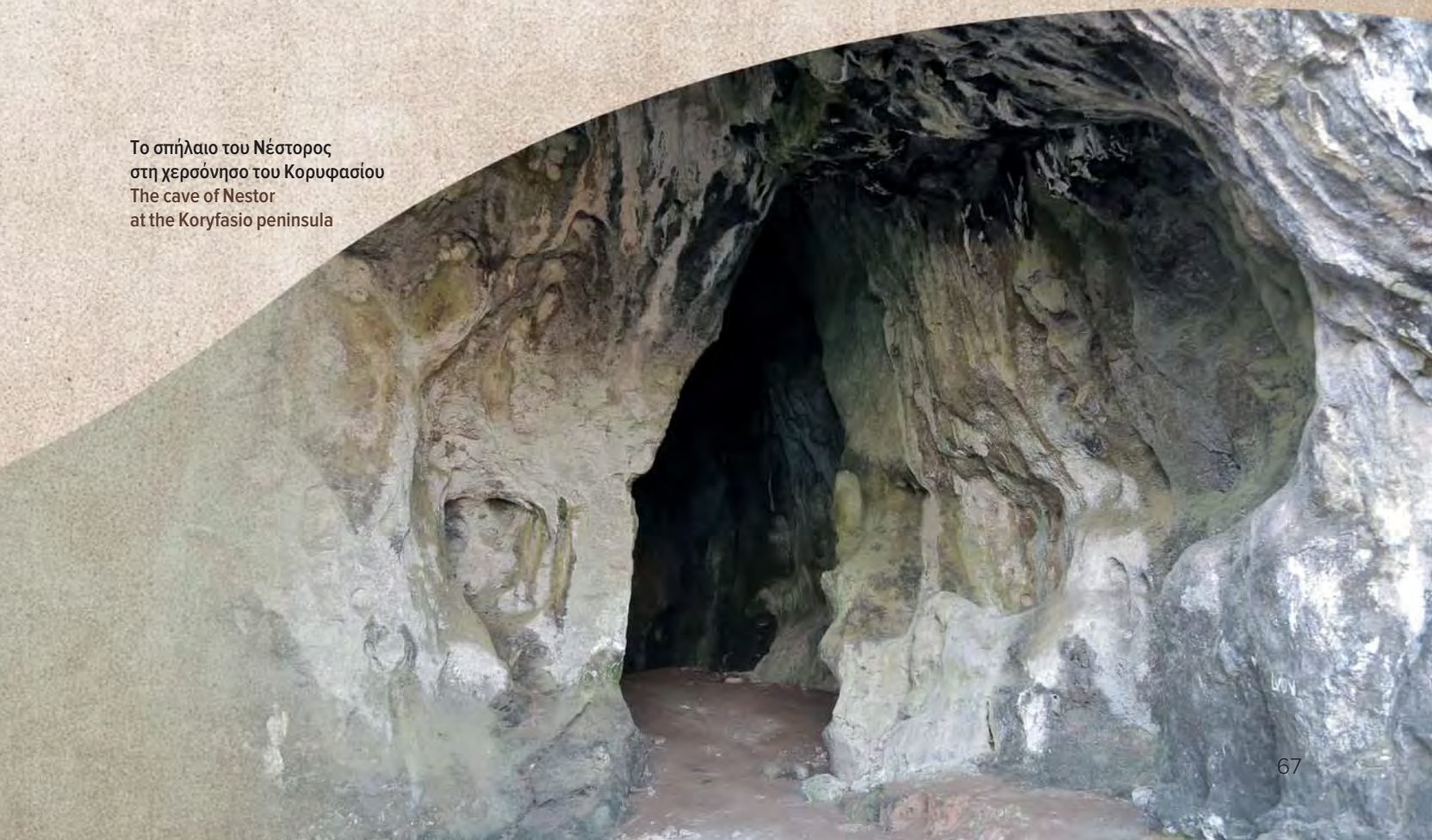
Μέρος του τύμβου διαλύθηκε και στο εσωτερικό του κατασκευάστηκε θολωτός τάφος (1680 - 1600 π.Χ.), που αποδίδεται στον Θρασυμήδη, γιο του Νέστορος. Η ενσωμάτωση του θολωτού τάφου στον τύμβο αποτελεί πιθανή απόδειξη για τη σχέση των δυο ταφικών τεχνικών και για την προέλευση του θολωτού τάφου στην ηπειρωτική Ελλάδα. Σε κόγχες γύρω από τον θολωτό τάφο βρέθηκαν πολυάριθμα πλακίδια με ανάγλυφες παραστάσεις και πήλινα ειδώλια της ελληνιστικής εποχής (323 π.Χ. - 31 π.Χ.), τεκμήρια ενάσκησης λατρείας των προγόνων.

Η Βοϊδοκοιλιά μαζί με την λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας έχουν χαρακτηριστεί διεθνούς αξίας τόποι καθώς φιλοξενούν σπάνια είδη πτηνών, ψαριών και μικροπανίδας.

This tholos tomb is thought to belong to King Nestor's son Thrasymedes. Its integration in the tumulus provides evidence for the association of these two funerary practices and the tholos tomb's origin on the Greek mainland.

Niches around the tholos tomb contained numerous Hellenistic (323-31 BC) relief plaques and terracotta figurines relating to ancestor worship. Both Voidokoilia and the Gialova lagoon are listed wetlands of particular ecological interest, since they are home to rare species of birds, fish, and microfauna.

Το σπήλαιο του Νέστορος
στη χερσόνησο του Κορυφασίου
The cave of Nestor
at the Koryfasio peninsula

Ο προϊστορικός οικισμός και ο τάφος του Θρασυμήδη στον βόρειο βραχίονα του όρμου της Βοΐδοκοιλιάς
The prehistoric settlement and the Tholos Tomb of Thrasymedes at the north promontory of the Voidokoilia cove

Γενική άποψη του βόρειου άκρου της χερσονήσου του Κορυφασίου με το σπήλαιο του Νέστορος (6000 - 323 π.Χ.) και το φράγκικο κάστρο (1282 / 1289 μ.Χ.)
View of the north part of the Koryfasio peninsula with the cave of Nestor (6000 - 323 BC) and the Frankish castle (AD 1282 / 1289)

Γενική κάτοψη
της ανασκαφής
στη Βοΐδοκοιλιά
General view
of the plan
at Boidokoilia

Ο τάφος
του Θρασυμήδη
Thrasymedes'
Tholos Tomb

10

ΜΝΗΜΕΣ ΠΡΟΓΟΝΩΝ
ANCESTRAL MEMORIES

Ως ένας δεύτερος σημαντικός σταθμός στην εκθεσιακή αφήγηση παρουσιάζεται το έθιμο της ηρωολατρείας ή λατρείας των προγόνων. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα διαδεδομένο έθιμο στη Μεσσηνία, που απαντάται κυρίως πριν τη λακωνική κατάκτηση (8ος - 7ος αι. π.Χ.) και μετά την ανεξαρτησία (4ος - 3ος αι. π.Χ.). Η πατρογονική λατρεία λειτούργησε ως απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγνώριση της εθνικής ταυτότητας των Μεσσηνίων, μέσα από τους δεσμούς που τους συνέδεαν με το ένδοξο παρελθόν.

A second important stop in the exhibition's narrative is dedicated to the custom of ancestor and hero worship, which was widespread in Messenia, particularly before (8th - 7th century BC) and after (4th - 3rd century BC) the Laconian conquest. Ancestor worship became a prerequisite for the recognition of Messenian national identity through connections with the glorious past.

Ευρήματα από την ενάσκηση λατρείας
σε μυκηναϊκούς τάφους
Ritual objects in Mycenaean Tholos Tombs

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ / BIBLIOGRAPHY

- Alcock, S. E., Berlin, A., Harrison, A. B., Heath, S., Spencer, N., & Stone, D. L.** (2005). Pylos regional archaeological project, Part VII: historical Messenia, geometric through late Roman. *Hesperia*, 74(2), 147-209.
- Bennet, J.** (1995). Space through time: diachronic perspectives on the spatial organization of the Pylian state. *Politeia: Society and State in the Aegean Bronze Age*, 2, 587-602.
- Blegen, C. W., & Rawson, M.** (1966). *The Palace of Nestor in Western Messenia*. Vol. 1, *The Buildings and Their Contents*. Princeton University Press, Princeton.
- Γιαλούρης, Ν.**, *ΑΔ 21*, β' (1966), σ.164-165
- Γιαλούρης, Ν.**, *ΑΔ 20* (1965), σ. 204-5
- Cosmopoulos, M. B.** (2006). The Political Landscape of Mycenaean States: A-ρυ₂ and the Hither Province of Pylos. *American Journal of Archaeology*, 205-228.
- Cosmopoulos, M. B.** (2015). A Mycenaean Open-Air Cult Place in Iklaina. *Journal of Ancient Egyptian Interconnections*, 7(3), 41-48.
- Cosmopoulos, M. B.** (2015). A Group of new Mycenaean frescoes from Iklaina, Pylos Air Cult Place in Iklaina. *Journal of Ancient Egyptian Interconnections*, 7(3), 41-48.
- Cosmopoulos, M.B.** (2015). A group of new Mycenaean frescoes from Iklaina, Pylos. In Hariclia Brecoulaki, Jack L. Davis, and Sharon R. Stocker (eds.), *Mycenaean Wall Painting In Context. New Discoveries, Old Finds Reconsidered*. ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ, 72. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών-National Hellenic Research Foundation, Institute For Historical Research. Athens, 249-259.
- Δανάλη, Κ.**, (2000). *ΑΔ 55, Α' Μελέτες, Σκύφοι με ανάγλυφη διακόσμηση από το Ελληνιστικό νεκροταφείο της Πύλου*. 2004.
- Davis, J. L. éd.**(1998): *Sandy Pylos. An Archaeological History from Nestor to Navarino*. The University of Texas Press, Austin. Μετάφραση στα ελληνικά Μ. Κόμβου. (2005). *Πύλος η αμμουδερή, Ιστορικό και Αρχαιολογικό Ταξίδι από την Εποχή του Νέστορα έως τη Ναυμαχία του Ναβαρίνου*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδήμα.
- Simpson, R. H.** (2014). *Mycenaean Messenia and the Kingdom of Pylos* (Vol. 45). INSTAP.
- Καλτσάς, Ν.** (1983). *Από τα ελληνιστικά νεκροταφεία της Πύλου*. *ΑΔ 38*
- Κολώνας, Λ.** (1991). *Η διακόσμηση αγγείων της Ελληνιστικής περιόδου στη Μεσσηνία*, Πρακτικά Γ' Τοπικού Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών
- Κορρές, Γ. Στ.** (1991). Αδημοσίευτοι σφραγίδες εκ των ανασκαφών της Αρχαιολογικής Εταιρείας ανά την Μεσσηνίαν. *ΑΕ* ,113-135.
- Κορρές, Γ. Στ.** (1981-1982), *Η προβληματική διά την μεταγενεστέρα χρήση των Μυκηναϊκών τάφων Μεσσηνίας*, Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών, Αθήνα, 363 - 450.
- Κορρές, Γ. Στ.** (1980). Ανασκαφαί ανά την Πυλίαν. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*.
- Κορρές, Γ. Στ.** (1978). Έρευναι και ανασκαφαί ανά την Πυλίαν. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*
- Korres, G. S.** (1977). *The Mycenaean Tholos tombs at Voidokoilia, Tragana, and Routsí*. Philadelphia, Pa.: Buchanan.

- Κορρές, Γ. Στ.** (1976). Έρευναι ανά την Πυλίαν. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*.
- Korres, G.S.** (1988). Evidence for a Hellenistic chthonian cult in the prehistoric cemetery of Voïdokoiliá in Pylos (Messenia). *Klio-Beiträge zur Alten Geschichte*, 70(70), 311-328.
- Λώλος, Γ.** (2004). *Η πρωτεύουσα του Νέστορος και η γύρω περιοχή, Πύλος ημαθόεις*. Αθήνα, Ποταμός.
- Luraghi, N.** (2008). *The ancient Messenians: Constructions of ethnicity and memory*. Cambridge University Press.
- Μαρινάτος, Σπ.** (1958). Ανασκαφή Πύλου. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, Αθήνα. 184-193.
- Μαρινάτος, Σπ.** (1959). Ανασκαφαί Πύλου. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, Αθήνα. 174-179.
- Μαρινάτος, Σπ.** (1961). Ανασκαφαί Πύλου. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, Αθήνα. 174-176.
- Μαρινάτος, Σπ.** (1963). Ανασκαφαί εν Πύλω. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, Αθήνα. 114-121.
- Μπαρδάνη, Β.** (2008). *Ψήφισμα Πυλίων*. *Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας*, σ.197-201
- Παπαθανασόπουλος, Γ. Α.** (1967). ΑΔ 21, Α'(1966), Μελέτες σ.184-196
- Παυσανία.** (1979) *Ελλάδος Περιήγησις, Μεσσηνιακά - Ηλειακά*. Μτφρ. Νικ. Δ. Παπαχατζή. Τόμος 3. Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών.
- Πέππα - Παπαϊωάννου, Ε.** (2012). *Πήλινα Αναθήματα από την Πύλο*. *Ανασκαφή Βοϊδοκοιλιάς*. Εταιρεία Πελοποννησιακών Σπουδών, Αθήνα.
- Popham, M.** (1991). Pylos: Reflections on the date of its destruction and on its Iron Age reoccupation. *Oxford Journal of Archaeology*, 10(3), 315-315.
- Parkinson, W. A., & Cherry, J. F.** (2010). Pylos Regional Archaeological Project, Part VIII: Lithics and Landscapes: A Messenian Perspective. *Hesperia*, 1-51.
- Rambach, J.** (2014). Οι σωστικές ανασκαφές στην θέση Π.Ο.Τ.Α. Ρωμανού -Costa Navarino - Navarino Dunes 2007-2010. Ρωμανός Πυλίας, Νέα στοιχεία κατοίκησης από την Πρωτοελλαδική έως την Ελληνιστική Εποχή, *Πρακτικά Δ' Τοπικού Συνεδρίου Μεσσηνιακών Σπουδών, Καλαμάτα 8-11 Οκτωβρίου 2010*, 147-166.
- Shelmerdine, Cynthia W.** (2012). Iklaina tablet IK X 1. *Études mycéniennes 2010: Actes du XIIIe colloque international sur les textes égéens, Sèvres, Paris, Nanterre, 20-23 septembre 2010*, Carlier, Pierre, Charles de Lamberterie, Markus Egetmeyer, Nicole Guilleux, Françoise Rougemont, and Julien Zurbach.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΡΓΟΥ

A. ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ:

Γενικός Συντονισμός:

Άννα Βασιλική Καραπαναγιώτου, Δρ. Αρχαιολόγος,
Αν. Προϊσταμένη της πρώην ΛΗ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων -
ΛΗ' ΕΠΚΑ, 2011 - Οκτώβριος 2014

Ομάδα Εργασίας Μουσειολογικής Μελέτης:

Μαρία Κυλάφη, αρχαιολόγος - Προστασία Μνημείων MSc
ΕΦΑ Μεσσηνίας
Ευαγγελία Μαλαπάνη, Δρ. αρχαιολόγος ΕΦΑ Μεσσηνίας
Κατερίνα Τζαμουράνη, αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc
ΕΦΑ Μεσσηνίας
Μαρία Τσουλάκου, αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc
ΕΦΑ Μεσσηνίας

Με την Ομάδα Εργασίας συνεργάστηκαν οι:

Δημοσθένης Κοσμόπουλος, Αρχαιολόγος ΕΦΑ Μεσσηνίας
Πένυ Τσακανίκου, Αρχαιολόγος MSc

B. ΜΟΥΣΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ:

Χριστίνα Χριστοπούλου, Αρχιτέκτονας Μηχανικός
Χρυσανγή Ιορδανίδου, Αρχιτέκτονας Μηχανικός

Γ. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΓΟΥ:

Γενική εποπτεία, επιμέλεια:

Ευαγγελία Μηλίτση - Κεχαγιά, Δρ Αρχαιολόγος,
Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας
Άννα Βασιλική Καραπαναγιώτου, Δρ. Αρχαιολόγος,
Αν. Προϊσταμένη της πρώην ΛΗ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων -
ΛΗ' ΕΠΚΑ, 2011 - Οκτώβριος 2014

Υπεύθυνη έργου:

Μαρία Κυλάφη, Αρχαιολόγος, Προστασία Μνημείων MSc,
ΕΦΑ Μεσσηνίας

Συντονισμός - Επίβλεψη κτηριακών εργασιών -

Εποπτεία αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και κατασκευών:

Δήμητρα Πίκουλα, Πολιτικός Μηχανικός,
Προϊσταμένη Τμήματος Αρχαιολογικών Έργων και Μελετών
της ΕΦΑ Μεσσηνίας

CONTRIBUTORS

A. MUSEOLOGICAL STUDY:

General supervision:

Dr. Anna Vasiliki Karapanagioutou, Archaeologist, Acting
Director, former 38th Ephorate of Prehistoric and Classical
Antiquities (2011 - October 2014)

Museological study:

Maria Kylafi, MSc, Archaeologist, Ephorate of Antiquities
of Messenia
Dr. Evangelia Malapani, Archaeologist, Ephorate of Antiquities
of Messenia
Katerina Tzamourani, MSc, Archaeologist - Museologist,
Ephorate of Antiquities of Messenia
Maria Tsoulakou, MSc, Archaeologist - Museologist,
Ephorate of Antiquities of Messenia

Contributors:

Dimosthenis Kosmopoulos, Archaeologist,
Ephorate of Antiquities of Messenia
Peni Tsakanikou, MSc, Archaeologist

B. MUSEOGRAPHICAL STUDY:

Christina Christopoulou, Architect
Chrysavgi Iordanidou, Architect

C. PROJECT IMPLEMENTATION:

General supervision:

Dr. Evangelia Militsi - Kechagia, Archaeologist, Director,
Ephorate of Antiquities of Messenia
Dr. Anna Vasiliki Karapanagioutou, Archaeologist, Acting
Director, former 38th Ephorate of Prehistoric and Classical
Antiquities (2011 - October 2014)

Project manager:

Maria Kylafi, MSc, Archaeologist, Ephorate of Antiquities of
Messenia

Coordination - Supervision of building works -

Supervision of architectural design and structures:

Dimitra Pikoula, Civil Engineer, Director,
Department of Archaeological Projects and Studies,
Ephorate of Antiquities of Messenia

Ομάδα Επίβλεψης:

Μαρία Κυλάφη, Αρχαιολόγος, Προστασία Μνημείων MSc, ΕΦΑ Μεσσηνίας
Ευαγγελία Μαλαπάνη, Δρ. Αρχαιολόγος
Κατερίνα Τζαμουράνη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc, ΕΦΑ Μεσσηνίας
Μαρία Τσουλάκου, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc, ΕΦΑ Μεσσηνίας
Άννα - Βασιλική Καραπαναγιώτου, Αρχαιολόγος, Αν. Προϊσταμένη της πρώην ΛΗ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Δήμητρα Πίκουλα, Πολιτικός Μηχανικός, Προϊσταμένη Τμήματος Αρχαιολογικών Έργων και Μελετών της ΕΦΑ Μεσσηνίας
Αθανάσιος Κατάκος, Συντηρητής Έργων Τέχνης και Αρχαιοτήτων, Προϊστάμενος Τμήματος Συντήρησης της ΕΦΑ Μεσσηνίας
Βαρβάρα Κατσιπάνου, Αρχαιολόγος MSc, ΕΦΑ Μεσσηνίας

Υπόλογος:

Μαρία Τσουλάκου, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc, ΕΦΑ Μεσσηνίας

Μουσειογραφική Μελέτη Εφαρμογής

Θωμάς Στ. Τσουκαλάς, Αρχιτέκτονας Μηχανικός - Μουσειολόγος MA

Μελέτη Φωτισμού:

Θωμάς Στ. Τσουκαλάς, Αρχιτέκτονας Μηχανικός - Μουσειολόγος MA
Θάνος ΣΤ. Ιωαννίδης, Ηλεκ/κος Μηχ. & Υ/Η - Μουσειολόγος MSc MA

Μελέτη Η/Μ εγκαταστάσεων:

Κωνσταντίνος Μανώλης, Μηχανολόγος Μηχανικός

Μελέτη Συντήρησης:

Αναστάσιος Μπουκουβάλας, Συντηρητής αρχαιοτήτων και έργων τέχνης

Αγγλική μετάφραση κειμένων:

Δρ. Joseph Alexander MacGillivray, Αρχαιολόγος
Δρ. Μαρία Ξανθοπούλου, Καθ. Παν/μίου Πελοπ/νήσου

Αρχαιολόγοι:

Ελπίδα Κοσμίδου, Δρ. αρχαιολόγος
Ιωάννα Δαλαμήτρα, Αρχαιολόγος MSc

Supervision:

Maria Kylafi, MSc, Archaeologist, Ephorate of Antiquities of Messenia
Dr. Evangelia Malapani, Archaeologist, Ephorate of Antiquities of Messenia
Katerina Tzamourani, MSc, Archaeologist - Museologist, Ephorate of Antiquities of Messenia
MariaTsoulakou, MSc, Archaeologist - Museologist, Ephorate of Antiquities of Messenia
Dr. Anna Vasiliki Karapanagioutou, Archaeologist, Acting Director, former 38th Ephorate of Prehistoric and Classical Antiquities (2011 - October 2014)
Dimitra Pikoula, Civil Engineer, Director, Department of Archaeological Projects and Studies, Ephorate of Antiquities of Messenia
Athanasios Katakos, Conservator, Director, Department of Conservation, Ephorate of Antiquities of Messenia
Varvara Katsipanou, MSc, Archaeologist, Ephorate of Antiquities of Messenia

Accounting:

Maria Tsoulakou, MSc, Archaeologist - Museologist, Ephorate of Antiquities of Messenia

Museographical application study:

Thomas St. Tsoukalas, MA, Architect - Museologist

Lighting design:

Thomas St. Tsoukalas, MA, Architect - Museologist
Thanos St. Ioannidis, MSc, MA, Mechanical Engineer - Museologist

Mechanical installations design:

Konstantinos Manolis, Mechanical Engineer

Conservation design:

Anastasios Boukouvalas, Conservator

English translation:

Dr. Joseph Alexander MacGillivray, Archaeologist
Dr. Maria Xanthopoulou, Archaeologist

Archaeologists:

Dr. Elpida Kosmidou, Archaeologist
Ioanna Dalamitra, MSc, Archaeologist

Πολιτικοί μηχανικοί: Θωμάς Ηλιόπουλος, Δημήτρης Πίτσικας

Αρχιτέκτονες: Δέσποινα Τσιρώνη, Θάλεια Παπουτσάκη

Συντηρητές έργων τέχνης και αρχαιοτήτων:

Αντιγόνη Λεάκου, Ουρανία Κορδαλή, Αναστασία Καραμάνου, Παναγιώτης Γιαννακόπουλος, Ευγενία Σπάλα, Ειρήνη Τεμπελοπούλου, Σταυρούλα Πολυμενέα

Σχεδιαστική απόδοση και στήριξη των τοιχογραφιών από την Ίκλαινα:

Γιώργος Τσαΐρης, συντηρητής έργων τέχνης και αρχαιοτήτων ΕΦΑ Μεσσηνίας

Κατασκευή Προθηκών: Α. ΛΙΓΝΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑ Ε.Ε.

Ανάρτηση - Στήριξη Αντικειμένων: Χρήστος Στεφανίδης

Τοπογράφος μηχανικός: Βασίλης Πάνου, ΕΦΑ Μεσσηνίας

Σχεδιαστές:

Ουρανία Ανδριανοπούλου, σχεδιάστρια ΕΦΑ Μεσσηνίας
Τάσος Παπαδόγκωνας, σχεδιαστής ΕΦΑ Μεσσηνίας

Ψηφιακές και Πολυμεσικές εφαρμογές:

INTRAWAY Σύμβουλοι Οργάνωσης και Τεχνολογιών Μον. Ε.Π.Ε.
POLYPTYCHON Δ. Βλάχος - Ι. Ασπιώτης Ο.Ε.

Γραφιστικός σχεδιασμός - παραγωγή εποπτικού υλικού:

POLYPTYCHON Δ. Βλάχος - Ι. Ασπιώτης Ο.Ε.

Σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων:

Κατερίνα Τζαμουράνη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc
ΕΦΑ Μεσσηνίας

Νατάσα Γλαράκη, Αρχαιολόγος - Μουσειολόγος MSc

Γραφιστικός σχεδιασμός εκπαιδευτικού υλικού:

Σοφία Σταυροπούλου

Παραγωγή - Εκτύπωση εκπαιδευτικού υλικού:

Εκδόσεις ΕΚΗΒΟΛΟ - Δημήτρης Μαλτέζος

Διοικητική - Διαχειριστική - Γενική Υποστήριξη:

Ελένη Ανδριανοπούλου, Σταυρούλα Κατή,
Αγγελική Ιντζέμπελη, Ελένη Βέργη

Εργατοτεχνικό προσωπικό:

Σπύρος Κουλαφέτης, Γιάννης Οικονομόπουλος,
Αθηνά Καραμπάτσου, Ιάκωβος Κοταράκος,
Χρήστος Γεωργόπουλος, Παναγιώτης Χρηστοφιλέας,
Σταύρος Κουρέτας, Σωκράτης Καραγιάννης

Civil engineers: Thomas Iliopoulos, Dimitris Pitsikas

Architects: Despina Tsironi, Thaleia Papoutsaki

Conservators:

Antigoni Leaku, Ourania Kordali, Anastasia Karamanou, Panagiotis Giannakopoulos, Evgenia Spala, Eirini Tempelopoulou, Stavroula Polymenea

Drawing and consolidation of Iklaina wall paintings:

Georgios Tsairis, Conservator, Ephorate of Antiquities of Messenia

Display cases: A. Lignou and Co

Artefact placement: Christos Stefanidis

Topographers:

Vasilis Panou, Ephorate of Antiquities of Messenia

Drawings:

Ourania Andrianopoulou, Artist, Ephorate of Antiquities of Messenia

Tasos Papadogonas, Artist, Ephorate of Antiquities of Messenia

Digital and multimedia applications:

INTRAWAY Organization and Technology Consultants
POLYPTYCHON D. Vlachos - I. Aspiotis

Graphic design - Production of printed material:

POLYPTYCHON D. Vlachos - I. Aspiotis

Design of educational programmes:

Katerina Tzamourani, MSc, Archaeologist - Museologist,
Ephorate of Antiquities of Messenia

Natasa Glaraki, MSc, Archaeologist - Museologist

Graphic design of educational material:

Sofia Stavropoulou

Production - Printing of educational material:

EKHBOLO Publishers - Dimitris Maltezos

Administration - Management - General Support:

Eleni Andrianopoulou, Stavroula Kati,
Angeliki Intzempeli, Eleni Vergi

Technicians:

Spyros Koulafetis, Giannis Oikonomopoulos,
Athina Karabatsou, Iakovos Kotarakos, Christos Georgopoulos,
Panagiotis Christofileas, Stavros Kouretas, Sokratis Karagiannis

Φυλακτικό προσωπικό:

Νίκος Αντωνόπουλος, Αρχιφύλακας Αρχαιολογικού Μουσείου Μεσσηνίας
Παναγιώτα Βουγιούκα, Γεωργία Σαραντοπούλου,
Αρχαιοφύλακες Αντωνοπούλειου Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου

Ευχαριστίες οφείλονται στους:

Dr. Jörg Rambach, Αρχαιολόγος για τη μετάφραση του φυλλαδίου της έκθεσης στα γερμανικά
Μαριφίλη Βαλάκα ΜΑ, Αρχαιολόγος για τη μετάφραση του φυλλαδίου της έκθεσης στα γαλλικά
Ταξιαρχούλα Μουτζούρη, Αρχαιολόγος, για την συνδρομή της στην εκπόνηση του οδηγού του Μουσείου
Μαρία Βασιλειάδη, συντηρήτρια έργων τέχνης και αρχαιοτήτων ΕΦΑ Μεσσηνίας
Χρύσα Φωτοπούλου, φιλόλογος για τη συμμετοχή στην επιμέλεια των κειμένων
Ηλία Χριστόπουλο για τα αντίγραφα αγγείων
Δήμο Πύλου - Νέστορος
Γιώργο Μανέα και Estella Ruiz de Azua Sudupe για την παραχώρηση φωτογραφιών
Καθ. Ν. Λιανό για τη σχεδιαστική αποτύπωση του Νιόκαστρο

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλονται στους:

Γεώργιο Σ. Κορρέ, Ομότιμο Καθηγητή Προϊστορικής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
Ειρήνη Πέππα - Παπαϊωάννου, Ομότιμη Καθηγήτρια Κλασικής Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών
Μιχάλη Β. Κοσμόπουλο, Καθηγητή Ελληνικής Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Missouri-St Louis
Jack L. Davis, Καθηγητή Ελληνικής Αρχαιολογίας της έδρας Carl W. Blegen του Πανεπιστημίου Cincinnati των Η.Π.Α.
Nino Luraghi, Καθηγητή Κλασικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Princeton
Gina Salapata, Επίκουρη Καθηγήτρια Κλασικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Massey N. Ζηλανδίας Senior Lecturer in Classical Studies (University, New Zealand)
Sharon R. Stocker, Δρ. Προϊστορικής Αρχαιολογίας μέλος της Αμερικάνικης Αρχαιολογικής Σχολής στην Αθήνα
Πέτρο Θέμελη, Ομ. Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας και Διευθυντή των ανασκαφών της αρχαίας Μεσσήνης
Γεώργιο Παπαθανασόπουλο, επίτημο Έφορο Αρχαιοτήτων

Guards:

Nikos Antonopoulos, Head Guard, Archaeological Museum of Messenia
Panagiota Vougiouka, Georgia Sarantopoulou, Head Guards, Antonopouleion Archaeological Museum of Pylos

Acknowledgments:

Dr. Jörg Rambach, Archaeologist for the German translation of the exhibition's brochure
Marifili Valaka, MA Archaeologist for the French translation of the exhibition's brochure
Taxiarchoula Moutzouri, Archaeologist, for her assistance in the preparation of the museum guide
Maria Vasiliadi, Conservator, Ephorate of Antiquities of Messenia
Chrisa Fotopoulou, philologist for her contribution to text editing
Ilia Christopoulou for the repliacas vessels
Municipality of Pylos - Nestor
George Manea and Estella Ruiz de Azua Sudupe for concession photos
Prof. N. Lianos for the Rendering of Niokastro

Special Acknowledgments:

George S. Korres, Emeritus Professor of Prehistoric Archaeology, University of Athens
Eirene Peppa - Papaioannou, Professor of Classical Archaeology, University of Athens
Michael B. Cosmopoulos, Professor of Greek History and Archaeology, University of Missouri-St Louis
Jack L. Davis, Carl W. Blegen, Professor of Greek Archaeology, University of Cincinnati, Department of Classics
Nino Luraghi, Professor of Classics, Princeton University
Gina Salapata, Senior Lecturer in Classical Studies, Massey University of New Zealand
Sharon R. Stocker, Dr of Prehistoric Archaeology, Member of the American School of Classical Studies at Athens
Petros Themelis, Honorary Professor of Classical Archaeology and Director of ancient Messene archaeological excavations
George Papathanasopoulos, honorary Superintendent of Antiquities

Το έργο υλοποιήθηκε την περίοδο 2013 - 2015 από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας (πρώην ΛΗ' ΕΠΚΑ) με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης), στο πλαίσιο της πράξης «Επανεκθεση Αρχαιολογικού Μουσείου Πύλου, Δήμου Πύλου - Νέστορος Περιφέρειας Πελοποννήσου» (1.099.750,00 €) ενταγμένης στο Ε.Π. "Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα" (ΕΠΑΝ ΙΙ), (2007 - 2013).

The project «Re - exhibition of the Archaeological Museum in Pylos, Municipality of Pylos - Nestoras - Peloponnese Region» (€1.099.750,00) was carried out by the Ephorate of Antiquities of Messenia (the former 38th EPKA) during the period from 2013 to 2015 and was co - financed by Greece and the European Union and the European Regional Development Fund through the "Competitiveness and Entrepreneurship II" Operational Programme (National Strategic Reference Framework 2007 - 2013).

Απαγορεύεται η ολική ή μερική ανατύπωση, αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του κειμένου, των φωτογραφιών και των σχεδίων του εντύπου χωρίς έγγραφη άδεια από την αρμόδια Υπηρεσία.

No part of the text, illustrations or drawings of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means without written permission from the competent Service.

Copyright ©

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ • ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ
Τηλ.: 27210 63100, e-mail:efames@culture.gr
MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS • EPHORATE OF ANTIQUITIES OF MESSENIA
Tel.: +30 27210 63100, e-mail:efames@culture.gr

ISBN: 978-960-386-260-4

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ
THE PRESENT PUBLICATION IS DISTRIBUTED FREE OF CHARGE

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Co-financed by Greece and the European Union

